

Christelijk Lyceum

Zeist

Inleiding

Objectgegevens

Adres: Lindenlaan 23

Postcode: 3707EP Zeist

Coördinaten: 52,09311, 5,25634

Status: Gemeentelijk monument

Onderzoek: Bouwhistorische verkenning met waardestelling

Functie: Schoolgebouw (Christelijk Lyceum Zeist)

Het Christelijk Lyceum aan de Lindenlaan 23 in Zeist is in 1920 ontworpen door de broers Jan en Theo Stuivinga en is aan de achterzijde later in meerdere fasen uitgebreid. Het Lyceum kreeg landelijke bekendheid door het bijbehorende internaat, gevestigd aan de Krakelingweg. In 1994 vond er een fusie plaats tussen verschillende scholen in Zeist en in Doorn. In de huidige situatie is in het gebouw een christelijke middelbare school voor vmbo, havo, vwo en gymnasium gehuisvest.

Op dit moment worden door Van Hoogevest Architecten plannen voorbereid voor een renovatie en uitbreiding van het Christelijk Lyceum. Vanwege de status van gemeentelijk monument speelt een zorgvuldige omvang met de aanwezige cultuurhistorische waarden hierbij een belangrijke rol. Aan BELFORT is gevraagd om een bouwhistorische verkenning met waardestelling uit te voeren dat inzicht geeft in de ruimtelijke ontwikkeling van het gebouw. Aan de hand van de resultaten van het onderzoek kan bepaald worden welke cultuurhistorische waarden bij toekomstige veranderingen in het geding kunnen zijn en waar ruimte is voor nieuwe ontwikkelingen.

Onderzoek

Het onderzoek was gericht op het in kaart brengen van de bewaard gebleven historische structuur van het gebouw en de daarin te onderscheiden bouwfasen. Hierbij lag de focus op het oorspronkelijke schoolgebouw uit 1920-1922 en de uitbreidingen in de jaren '50 en '60. De meer recente aanbouwen aan de achterzijde vallen buiten de bescherming van het monument en zijn alleen in de context van de bouwgeschiedenis in dit onderzoek meegenomen. Allereerst zijn de relevante en direct beschikbare gegevens uit de literatuur en uit archieven geraadpleegd. Hiervoor is het bouwdoossier opgevraagd bij de gemeente en zijn de gegevens aangevuld met historisch beeldmateriaal via diverse beeldbanken en websites. Vervolgens is ingezoomd op het gebouw zelf, waarbij de oorspronkelijke bouwphase en de latere veranderingen zijn gedocumenteerd. Het veldwerk is uitgevoerd op 18 november 2020 i.s.m. ARCX uit Doesburg. Het onderzoek heeft plaatsgevonden conform de Richtlijnen bouwhistorisch onderzoek van april 2009.

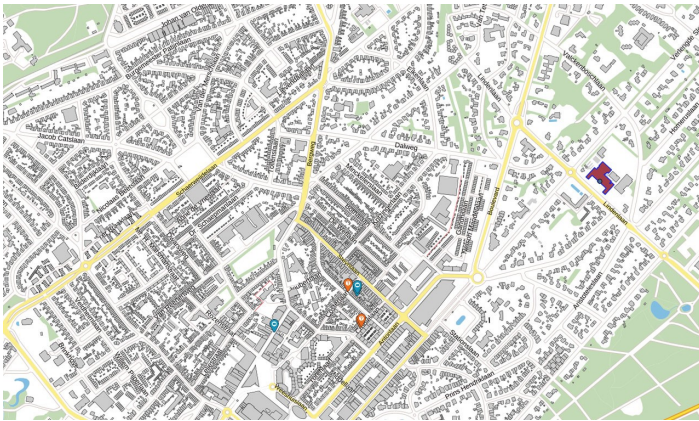
Gedurende het bouwhistorisch onderzoek waren de landelijke maatregelen tegen de verspreiding van het Coronavirus COVID-19 van kracht. Hierdoor zijn het gemeentearchief van Zeist (Geheugen van Zeist) en Het Nieuwe Instituut in Rotterdam niet bezocht. Veel archiefinformatie over de bouw van het Christelijk Lyceum is echter wel verwerkt in het boek *Een bijzondere school. Een geschiedenis van het Christelijk Lyceum te Zeist in vogelvlucht 1922-2002* van Michiel van Diggelen, waardoor een goed beeld van de (voor)geschiedenis van de school gevormd kon worden.

Omdat het schoolgebouw gedurende het onderzoek gewoon in gebruik was, zijn de klaslokalen niet integraal bekeken, maar steekproefgewijs. Verder zijn tevens de zolder boven de toneeltoren en het dramalokaal op de zolder boven het middenrisaliet niet bezocht.

Digitale rapportage

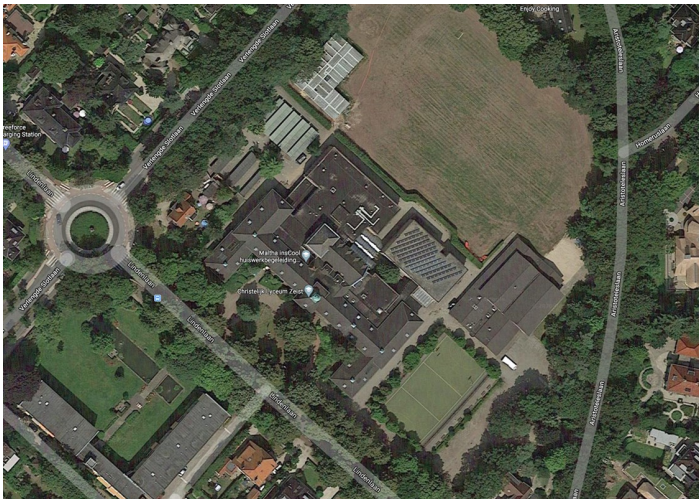
De verzamelde gegevens zijn chronologisch geordend en digitaal gepresenteerd in opeenvolgende vensters in de tijdlijn en voorzien van een waardering op www.tijdbeeld.com. De vensters behandelen ieder een specifiek onderdeel van de bouwgeschiedenis. Tot slot zijn de bouwfaserings- en aanwezige cultuurhistorische waarden van het schoolgebouw in kleur weergegeven op de huidige ondergrond van de school. Deze faserings- en waarderingsplattegronden zijn als afbeelding in de rapportage opgenomen en zijn in hoge resolutie als bijlage te downloaden. De directe link naar de rapportage is: <http://www.tijdbeeld.com/project/christelijk-lyceum?token=9YFLHJKB>

Hoewel via de website (downloads) een PDF-versie van het rapport gegenereerd kan worden, is dit hoofdzakelijk bedoeld als archieffunctie. Tekst en afbeeldingen zijn optimaal te bekijken via bovenstaande link.



Afbeelding 1 van 2

Situering van het Christelijk Lyceum in Zeist op de huidige topografische ondergrond (BAG viewer).



Afbeelding 2 van 2

Luchtfoto van het schoolterrein van het Christelijk Lyceum op de hoek van de Lindenlaan en Verlengde Slotlaan (Google Maps).

Tijdlijn

1864-1918 Het gymnasium in Zetten

De geschiedenis van het Christelijk Lyceum start in Zetten, waar in 1864 een christelijk gymnasium met internaat wordt opgericht. Vanwege de geïsoleerde ligging van het dorp verliep het aantrekken van docenten moeizaam en was de toestroom van leerlingen relatief beperkt. Nadat de 1908 opgerichte 'Vereeniging voor Christelijk Hooger en Middelbaar Onderwijs' in contact komt met de ambitieuze Nederlandse Christen Studenten Vereniging (NCSV), ontstaan de eerste plannen voor verplaatsing van het gymnasium van Zetten naar Zeist. *Lees verder...*

Oprichting van een christelijk gymnasium in Zetten

De ontstaansgeschiedenis van het Christelijk Lyceum in Zeist start in 1864 in Zetten. In dit Betuwse dorp, dat een opvallend hoge dichtheid aan christelijke scholen en instituties kende, werd in 1864 een christelijk gymnasium met internaat opgericht voor de opleiding van de regionale christelijke intellectuele elite. Toen het gymnasium in 1908 naar Arnhem verhuisde namen enkele hervormde predikanten samen met de directeur van de normaalschool voor onderwijzeressen, H.A. Weststrate, het initiatief tot de stichting van een nieuw gymnasium met internaat in Zetten, 'op beslist christelijken, maar niet kerkelijken grondslag'. De initiatiefnemers waren allen hervormd, maar van verschillende richtingen. Zij riepen in 1908 de 'Vereeniging voor Christelijk Hooger en Middelbaar Onderwijs' in het leven.^[1]

In tegenstelling tot openbaar onderwijs was bijzonder onderwijs in die tijd nog slechts zeer gedeeltelijk gesubsidieerd en de bouw van christelijke scholen was afhankelijk van particulier initiatief. Men moest 'de boer op' om kapitaal te verwerven voor de bouw van een nieuw internaat en de overname van het bestaande schoolgebouw aan de Veldstraat in Zetten. Het nieuwe gymnasium onder leiding van Weststrate kon in 1909 de eerste leerlingen verwelkomen. De school bleef relatief kleinschalig, met maximaal 60 leerlingen in kleine lokalen. Het aantal externe leerlingen was vrij beperkt en door de slechte bereikbaarheid van Zetten was het voor de schoolleiding moeilijk om goed gekwalificeerde docenten aan te trekken.

Samenwerking met de NCSV

Het schoolbestuur van het gymnasium in Zetten kwam via zomerkampen in contact met de Nederlandse Christen Studenten Vereniging (NCSV). Opgericht in 1896 was de NCSV onder leiding van Herman Rutgers en bijbelgeleerde Maarten van Rhijn uitgegroeid tot een christelijk platform waar hervormde en gereformeerde studenten elkaar ontmoetten. De vereniging betrok in 1916 Huize Bloemheuvel in Zeist en ambieerde een uitbreiding van haar werkterrein. In het contact met het schoolbestuur te Zetten ontstonden de eerste plannen om het gymnasium en het internaat van Zetten naar Zeist te verplaatsen. Zeist was nog een compact dorp, maar wel voorzien van goede tram- en treinverbindingen en lag vlakbij universiteitsstad Utrecht, waar men veel eerder goede docenten zou kunnen aantrekken en het leerlingenaantal sterk zou kunnen uitbreiden.

Het schoolbestuur van het gymnasium onderkende de voordelen van samenwerking met de NCSV en was tegelijkertijd waarschijnlijk ook beducht voor de mogelijkheid dat de vereniging een eigen (concurrerende) school zou oprichten. In de discussie binnen de gemeenschap in Zetten speelde Hendrik Colijn een belangrijke rol. De latere Minister-president van Nederland had twee zoons op het internaat in Zetten en was destijds al een landelijk bekende politicus. Hij zag in de samenwerking tussen beide organisaties een goede mogelijkheid tot het versterken van het christelijk onderwijs in Nederland: 'Onze inrichting is van groote beteekenis voor ons land. (...) Ongetwijfeld zullen wij de wieken te Zeist veel breder kunnen uitslaan. Door samenwerking onzer inrichtingen met de N.C.S.V. kan Zeist worden een

paedagogisch middelpunt van Nederland'. [\[2\]](#)

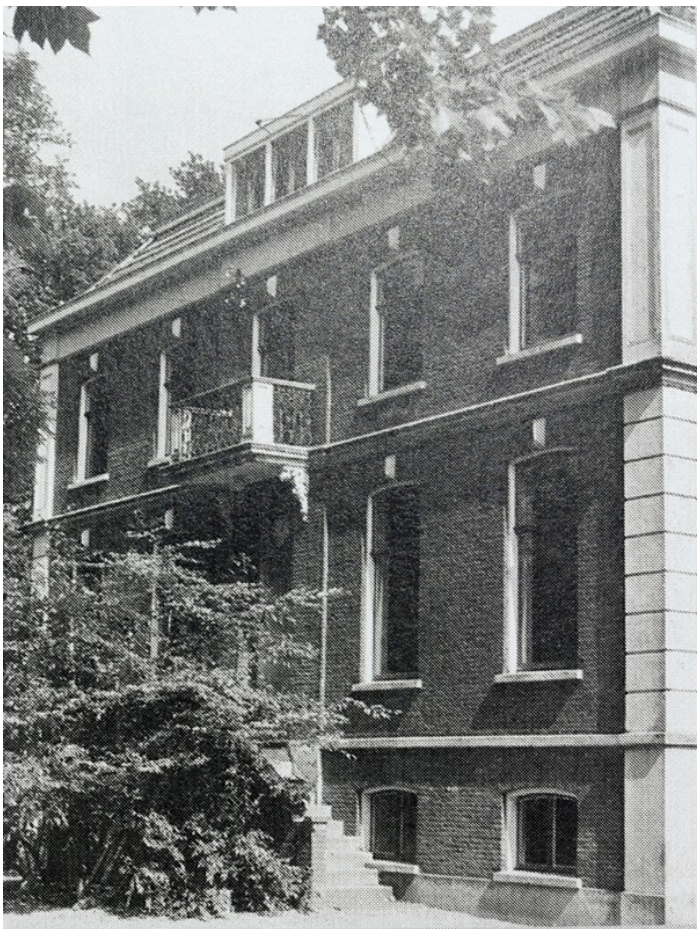
Footnotes

1. [^](#) *De historische gegevens in deze rapportage zijn ontleend aan: Diggelen, M. van, Een bijzondere school. Een geschiedenis van het Christelijk Lyceum te Zeist in vogelvlucht 1922-2002, Zeist 2002.*
2. [^](#) *Van Diggelen 2002, p. 26.*



Afbeelding 1 van 3

De eerste generatie van het bij het gymnasium in Zetten behorende internaat. Met op de bank van links H.C. Schamhardt en rechts daarnaast rector J.W.A. de Hoest. Staand, derde van rechts, naast het enige meisje Anna H. Noppen, de heer D. Koets, regent (directeur) van het internaat (Van Diggelen 2002, p. 14).



Afbeelding 2 van 3

Het gymnasium in Zetten was gevestigd aan de Veldstraat (Van Diggelen 2002, p. 18).



Afbeelding 3 van 3

Van 1916 tot 1935 was dr. H.A. Weststrate directeur van het gymnasium, eerst in Zetten, later in Zeist. Op de foto is Weststrate te zien achter zijn bureau in het Christelijk Lyceum te Zeist (Van Diggelen en Soetens 2009, p. 62).

1918-1920 Verplaatsing naar Zeist

De samenwerking tussen het gymnasium in Zetten en de NCSV resulteert in 1918 in de verplaatsing van het gymnasium naar Zeist. Er wordt gekozen voor de vestiging van een lyceum, een nieuw schooltype waarin HBS en gymnasium waren verenigd. Vooruitlopend op nieuwbouw van een school en internaat koopt men in 1919 grond in Villapark Schaerweijde. Tot de opening van het nieuwe schoolgebouw in 1922 was het lyceum ondergebracht in een bestaande MULO school en deed Slot Zeist tijdelijk dienst als internaat. *Lees verder...*

Vestiging van een lyceum in Zeist

Het gemeentebestuur van Zeist stond positief tegenover de komst van een christelijke school voor hoger en middelbaar onderwijs. Het dorp was groeiende. De verbeterde weg- en spoorverbindingen zorgden voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor industrie en een toenemend inwoneraantal, maar in de directe omgeving was er echter nog geen HBS of gymnasium. Het college van B&W besloot reeds op 15 november 1917 om een lyceum in Zeist te vestigen, een school waarin de bestaande schooltypen Hogere Burger School (HBS) en gymnasium waren verenigd. Het gymnasium was de voortzetting van de oude Latijnse school, in 1876 opgenomen in de nieuwe hoger-onderwijswet en bereidde leerlingen voor op universitair onderwijs. De HBS dateert van 1863 en was door Johan Rudolph Thorbecke in het leven geroepen om de burgerij algemene ontwikkeling te verschaffen en hen voor te bereiden op een wetenschappelijke studie. Formeel behoorde het gymnasium tot het hoger onderwijs en de HBS tot het middelbaar onderwijs.

Het lyceum was zeer modern, er bestonden er nog maar enkele in Nederland: in Den Haag (1909 en 1916) en in Amsterdam (1917). Het Christelijk Lyceum Zeist zou bovendien het allereerste protestants-christelijke lyceum worden van Nederland. De school werd op afstand bestuurd door een curatorium bestaande uit een mix van hervormde en in mindere mate gereformeerde landadel en christelijke intellectuelen. De voorzitter van het curatorium genoot altijd grote bekendheid, eerst Hendrik Colijn, later opgevolgd door de Commissaris der Koningin in Utrecht mr. H. Th. s'Jacob.

De keuze voor een lyceum was veel minder een idealistische keuze dan een pragmatische oplossing. Een afzonderlijke HBS en gymnasium zou te duur zijn, evenals de vestiging van een openbaar lyceum (en dus volledig door de overheid gesubsidieerd). De gemeente kon met de vestiging van een christelijk lyceum geld besparen. Het curatorium bekostigde uit eigen middelen een internaat dat 50 leerlingen zou leveren voor de nieuwe school en nam bovendien de kosten voor de verhuizing van Zetten naar Zeist voor haar rekening. De gemeente stelde als aanvullende voorwaarde dat ouders op hun verzoek ontheffing konden aanvragen voor godsdienstonderwijs. Na de goedkeuring van het plan door de gemeenteraad op 22 februari 1918 kon de verplaatsing en transformatie van het gymnasium in Zetten naar het lyceum in Zeist in gang gezet worden.^[1]

Huisvesting en curriculum

Op 26 juli 1918 huurde het Christelijk Lyceum ten behoeve van het internaat voor de periode van drie jaar een deel van het middenstuk en de linker zijvleugel van Slot Zeist. Voor het huisvesten van het lyceum was men voornamelijk aangewezen op een leegstaande MULO-school aan de Torenlaan.^[2] Hier kregen in september 1918 de eerste leerlingen onderwijs op het Christelijk Lyceum in Zeist. De leerlingen van de HBS en het gymnasium volgden in de eerste twee jaar een gemeenschappelijk programma. Vanaf het derde jaar kregen gymnasiasten les in de klassieke talen Latijn en Grieks om hen voor te bereiden op het vereiste examenniveau in de zesde klas. De overige leerlingen volgden een vijfjarige HBS met de focus op 'moderne talen en vakken', zoals Frans, Duits en handelswetenschappen. In 1923 zou de HBS gesplitst worden in twee: HBS-A met nadruk op talen en economie en HBS-B met vooral exacte vakken.

Na de Tweede Wereldoorlog kwam er met de Middelbare Meisjesschool (MMS) een schooltype speciaal gericht op meisjes die geen interesse hadden in HBS-A of B. Het lesprogramma van de MMS bestond

onder andere uit talen, handwerken, koken, muziek, zang, kunstgeschiedenis, sport en spel. Zowel de MMS als de HBS zou als schooltype verdwijnen na de invoering van de Mammoetwet in 1968.

Footnotes

1. [^] *Van Diggelen 2002, p. 23-29.*
2. [^] *Ibidem, p. 30.*



Ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de school (vanaf de oprichting in 1909 in Zetten) verzamelden leerlingen, docenten en bestuursleden zich in 1934 bij Slot Zeist voor een 'Blijde Inkomste'. In het slot was van 1918 tot 1922 het internaat gevestigd. De tocht liep ook langs de Torenlaan, waar in dezelfde periode het lyceum in een voormalige MULO school was ondergebracht (Van Diggelen 2002, p. 46).

De aankoop van grond in Villapark Schaerweijde

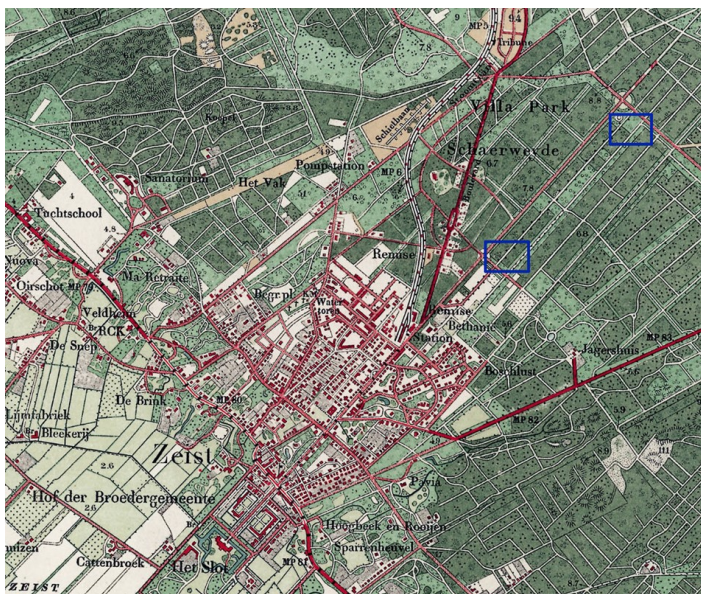
Het curatorium had zich al spoedig na de vestiging in Zeist voorgenomen om niet alleen een nieuw internaat, maar ook een nieuw schoolgebouw voor het lyceum te bouwen. Dit had alles te maken met het einde van de zogenaamde Schoolstrijd, waarbij financiële gelijkstelling van openbaar en bijzonder onderwijs in 1917 in de Grondwet werd vastgelegd. De nieuwe subsidieregeling voor personeel en gebouwen van zowel rooms-katholieke als protestants-christelijke scholen, bood kansen om een eigen schoolgebouw te realiseren.

Om een geschikte locatie te bepalen trok het curatorium er op 15 januari 1919 met de koets op uit, in het rijtuig werd intussen vergaderd. Men besloot uiteindelijk tot de aankoop van twee stukken grond ten noordoosten van de dorpskern.^[1] In dit gebied lagen van oudsher de productiebossen van Slot Zeist. Vanaf het einde van de 19e eeuw waren de uitgestrekte gronden eigendom van voormalig minister van Koloniën, I.D. Fransen van de Putte, die op de buitenplaats Schaerweijde woonde. Na zijn dood richtten de erfgenamen in 1904 de NV Schaerweijder Bosschen op met als doel het grondgebied als villapark te gaan exploiteren. Tuinarchitect Hugo A.C. Poortman maakte in 1905 een ontwerp voor de aanleg van het 'Schaerweijder Bos en Villapark' dat slechts gedeeltelijk werd uitgevoerd. Zo kwamen de Boulevard, de Lindenlaan (deels), de Acacialaan, de Fransen van der Puttenlaan, Aristoteleslaan en de Valckenboschlaan tot stand waar in het eerste kwart van de 20e eeuw villabebouwing verrees. Het oorspronkelijke plan uit 1905 werd tussen 1927 en 1929 in een andere structuur uitgevoerd/aangevuld en de ontstane villawijk werd uiteindelijk omgedoopt tot Lyceumkwartier.^[2]

In het nog onvoltooide Villapark Schaerweijde koos het curatorium in 1919 ten eerste een terrein uit aan de Verlengde Slotlaan op de hoek van de dwarsweg naar het Aschveld (de latere Lindenlaan). Hier zou in 1922 het nieuwe Christelijk Lyceum Zeist geopend worden. Voor de nieuwbouw van het internaat had men het oog laten vallen op een stuk grond op de hoek bij de Schaerweijder bossen aan de Krakelingweg. Het nieuwbouwproces van lyceum en internaat zou uiteindelijk meerdere jaren in beslag nemen.

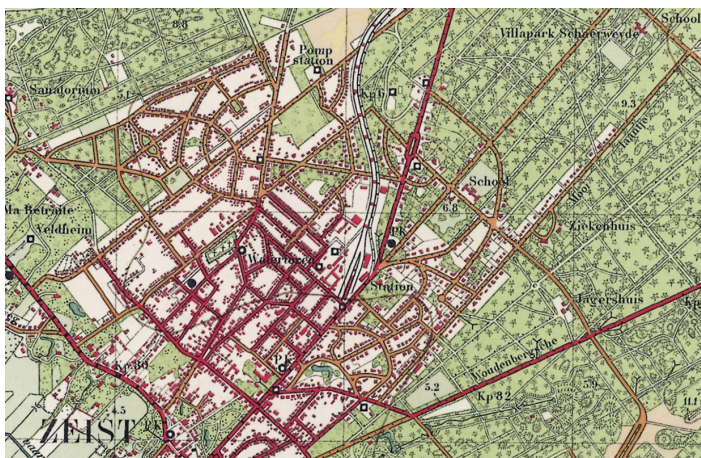
Footnotes

1. [^] [Van Diggelen 2002, p. 30-31.](#)
2. [^] <https://www.lyceumkwartierzeist.nl/geschiedenis-lyceumkwartier>



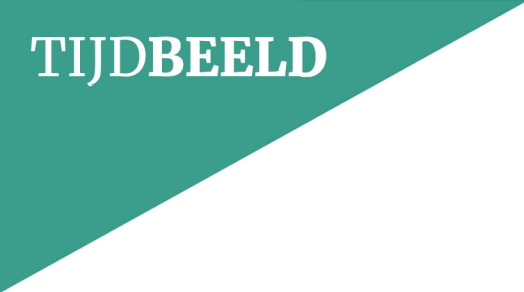
Afbeelding 1 van 2

Topografische kaart van Zeist kort na 1900. Ten noordoosten van de dorpskern lag vanaf 1905 het Villapark Schaarweijde, waarvoor onder meer de Boulevard is aangelegd. De blauwe vakken markeren de locaties van het in 1922 gebouwde Christelijk Lyceum (onder) en bijbehorende internaat (boven) (www.topotijdreis.nl).



Afbeelding 2 van 2

Topografische kaart van Zeist van omstreeks 1930. De villawijk ten zuiden van de Lindenlaan is inmiddels ontwikkeld, maar ten noorden van het Christelijk Lyceum staat nog vrijwel geen bebouwing. Zowel het lyceum als het internaat worden op de kaart als 'school' aangeduid (www.topotijdreis.nl).



1920-1922 Nieuwbouw van het Christelijk Lyceum Zeist

In 1920-1922 vindt de nieuwbouw plaats van het Christelijk Lyceum Zeist aan de Lindenlaan. De nieuwe school bestaat in hoofdzaak uit een middenvleugel met twee dwarsvleugels en een aangebouwde gymnastiekzaal met bovengelegen aula. Als type 'gangschool' zijn de klaslokalen gelegen aan de voorzijde en buitenzijde, ontsloten door een gang langs de achtergevel. Het hart van het lyceum wordt op begane grond en verdieping gevormd door een kruisvormige hal met representatieve bordestrap. Lees verder...

Aanbesteding van een nieuw lyceumgebouw

Na de aankoop van de benodigde grond voor nieuwbouw van het Christelijk Lyceum en het internaat zou het ontwerp- en bouwproces nog drie jaar in beslag nemen. Dit had met name te maken met de tijd die nodig was om voldoende financiële middelen bij elkaar te krijgen. De bouw van de school werd weliswaar voor een groot deel gesubsidieerd, de nieuwbouw van het internaat kwam volledig voor rekening van het curatorium. De totale bouwkosten waren bovendien flink opgelopen door de sterk gestegen prijzen in de bouwsector, ontstaan door materiaalschaarste na de Eerste Wereldoorlog. Voorzitter Colijn adviseerde om te wachten met de aanbesteding totdat de prijzen wat zouden zakken.

De bouw- en inrichtingskosten van het lyceum bedroegen uiteindelijk f. 750.000,- voor het lyceum (driekwart subsidie) en f. 550.000 voor het internaat. De Utrechtse Onesiforusbank, een maatschappij tot geldverschaffing van kerk- en schoolbouw, schoot het curatorium te hulp met een lening van een half miljoen. Daarnaast was men afhankelijk van particuliere schenkingen. Tegen deze achtergrond is het opvallend, maar wellicht niet onbegrijpelijk, dat de nieuwbouw van de school in twee delen werd aanbesteed: de 'onderbouw' op 14 juli 1920 en de 'bovenbouw' op 17 november. De architecten Jan en Theo Stuivinga maakten in 1920 het ontwerp voor het nieuwe lyceumgebouw aan de Lindenlaan dat op 27 april 1922 werd geopend. Voor de bouw van het internaat aan de Krakelingweg koos het curatorium voor architect Gijsbert van Hoogevest uit Amersfoort.^[1] Bij de bouw van het nieuwe Christelijk Lyceum ging men uit van maximaal 300 leerlingen. In 1922 bedroeg dit aantal 220, waaronder zo'n vijftig internisten die elke dag vanaf de Krakelingweg naar school liepen.

Jan en Theo Stuivinga

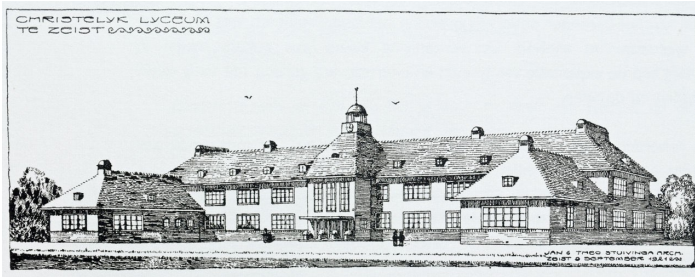
De broers Theo Stuivinga (1880-1959) en Jan Stuivinga (1881-1962) volgden beiden hun opleiding aan de Rotterdamse Academie voor Bouwkunst en Technische Wetenschappen. Theo ging vervolgens aan de slag bij Rijkswaterstaat, terwijl Jan als tekenaar ging werken bij verschillende architectenbureaus, deelnam aan prijsvragen en in 1905-'06 door Duitsland en België reisde om zich verder te bekwamen. Jan brak door als architect toen hij in 1906 een prijsvraag won met zijn ontwerp voor het Raadhuis in Zeist, waarna hij samen met zijn broer Theo in Zeist een zelfstandig architectenbureau vestigde aan de Schaerweijderparklaan (nu Boulevard). Het ging de broers al snel voor de wind, met opdrachten voor diverse landhuizen, scholen en een reeks ziekenhuizen. In Zeist ontwierpen ze in 1911 tevens het Hoofdpostkantoor. Met het ontwerp voor de nieuwbouw van het Christelijk Lyceum namen de broers een opdracht aan in hun directe woonomgeving. Jan woonde namelijk bij het architectenbureau aan de Boulevard en Theo had huize 'Onder het hoge dak' betrokken aan de Lyceumlaan.

Rond 1950 kwam Johannes J. Tuynenburg Muys (1916-1994) op het bureau werken. Hij nam in de jaren '50 van de 20e eeuw geleidelijk de leiding over en zette het architectenbureau na de dood van Theo en Jan voort onder de naam Tuynburg Muys. Rond 1975 is dit bureau opgeheven.^[2]

Footnotes

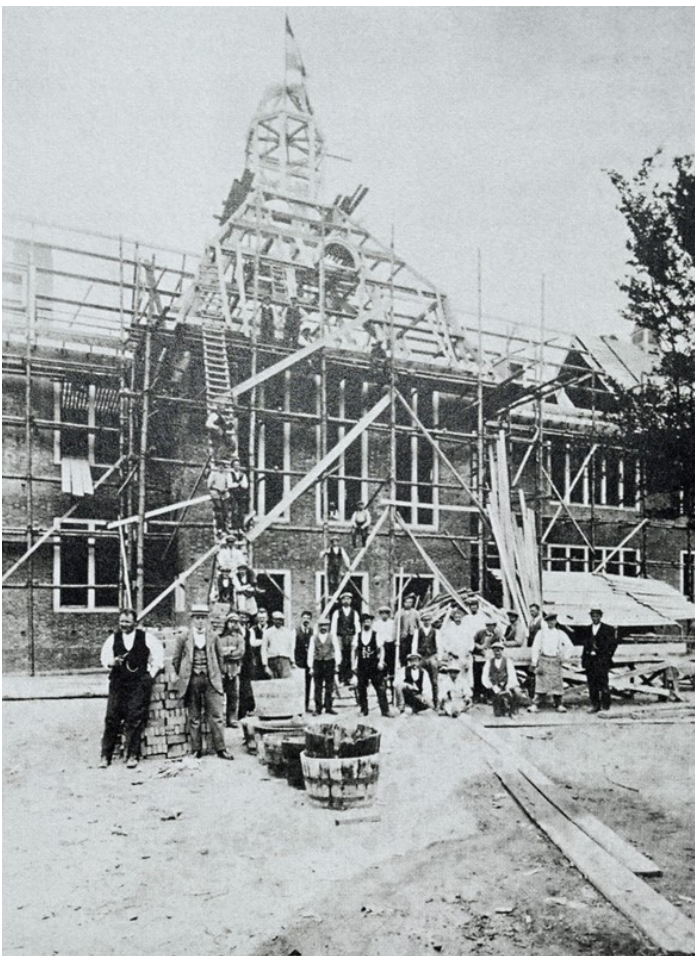
1. [^] Van Diggelen 2002, p. 30-32.

2. [^]_{_} <https://zoeken.hetnieuweinstituut.nl/nl/> en Van Diggelen 2002, p. 9.



Afbeelding 1 van 3

Presentatietekening van het nieuw te bouwen Christelijk Lyceum in Zeist van Jan en Theo Stuivinga uit 1921 (Van Diggelen 2002, p. 31).



Afbeelding 2 van 3

Foto uit 1921 van het Christelijk Lyceum in aanbouw (Van Diggelen 2002, p. 28).



Afbeelding 3 van 3

Prijswinnend ontwerp uit 1906 voor het ontwerp van een nieuw Raadhuis in Zeist van Jan Stuivinga (RCE beeldbank).

Ontwerp van het exterieur

De broers Stuivinga ontwierpen in 1920 een in hoofdvorm symmetrisch schoolgebouw in sobere traditionele baksteenarchitectuur, met een hoofdvleugel met middenrisaliet en twee zijvleugels. Het gebouw was met de hoofdentree aan de zuidwestzijde georiënteerd op de Lindenlaan. Het statige en enigszins strenge beeld van de architectuur heeft kenmerken van de strakke bouwstijl van het classicisme zoals dat vanaf het einde van de zeventiende eeuw in zwang kwam. Daarmee ontleent het ontwerp invloeden van de nieuw historiserende (bouw)stijl.

Het nieuwe Christelijk Lyceum kreeg een min of meer H-vormige plattegrond en bestond in hoofdzaak uit een middenvleugel met aanbouw aan de achterzijde en haaks hierop twee zijvleugels. De rechter zijvleugel was iets langer doorgetrokken dan de linker zijvleugel. De middenvleugel telde boven vier kelders twee volledige bouwlagen die doorliepen tot in de zijvleugels. Behoudens dit middelste deel waren de zijvleugels oorspronkelijk verdiepingloos.

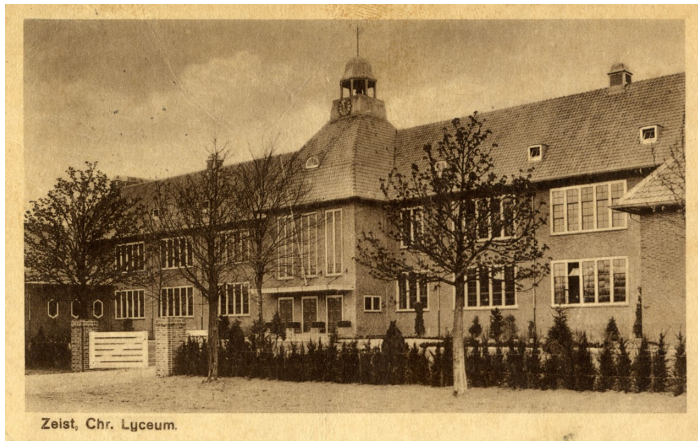
Het gebouw was rondom voorzien van met gesmoorde pannen gedekte schilddaken waarin op regelmatige afstand kleine dakkapellen waren opgenomen. Centraal waren aan de achterzijde drie bredere dakkapellen geplaatst. De entreepartij van de hoofdvleugel was verbijzonderd in de vorm van een middenrisaliet met een flauw hellend, geknikt en afgeplat schilddak, bekroond door een klokkentorentje met met klok en uurwerk. De voorgevel kende ter plaatse van het middenrisaliet kende een verticale geleiding van drie vensterassen, met drie dubbele deuren onder een luifel met vlaggenmast en daarboven drie smalle hoge vensters met glas-in-lood. Verder werden de gevels van de vleugels horizontaal geleed met hoofdzakelijk gekoppelde houten vensters met roedeverdeling op de begane grond en verdieping.

De vensters in de voorgevel en zijgevels (waar de klaslokalen waren gesitueerd) waren beduidend groter dan de vensters in de achtergevel (waar zich de gang en de uitgebouwde toiletten bevonden). Ter plaatse van de dwarsgang in de zijvleugels waren kleine zeshoekige vensters met roedeverdeling aangebracht. Waarschijnlijk hadden alle vensters van het H-vormige schoolgebouw oorspronkelijk stalen ramen. In de huidige situatie zijn alleen nog de vensters in de zijgevels van het middenrisaliet en de kleinere ovale en zeshoekige vensters van stalen ramen voorzien.

uitbouw

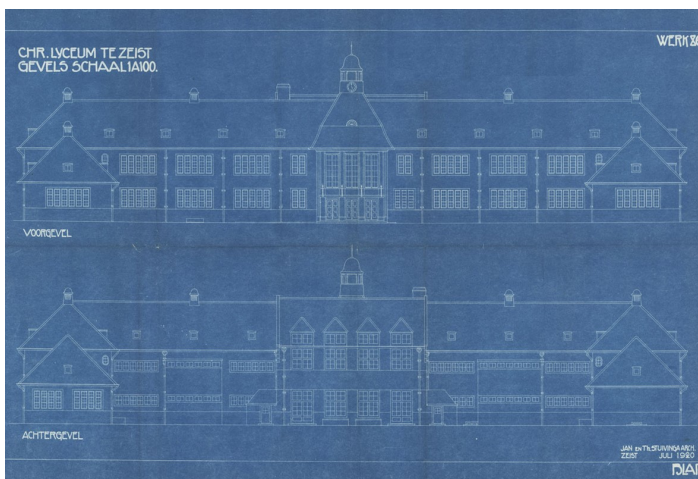
De dwars geplaatste uitbouw aan de achterzijde werd vormgegeven als een afzonderlijk bouwdeel van twee bouwlagen onder een met gesmoorde pannen gedekt zadeldak. De zijgevels werden uitgevoerd als geschouderde topgevels met vlechtingen. De achtergevel was ingedeeld in vier vensterassen met centraal op de begane grond twee grote houten vensters, geflankeerd door twee dubbele deuren met bovenlichten. Eind twintigste eeuw is de uitbouw deels ingebouwd, waarbij de voormalige rechter entree is dichtgezet. Oorspronkelijk stonden tegen de zijgevels van de uitbouw lage aanbouwen waarin de kleedkamers van de gymzaal waren ondergebracht.

Op de verdieping werd de achtergevel van de uitbouw geleed door vier houten vensters in houten kozijnen, met direct daarboven vier met schilddakjes afgedekte dakkapellen. De zijgevels hadden ieder twee vensters. De ramen waren gevuld met glas-in-lood.



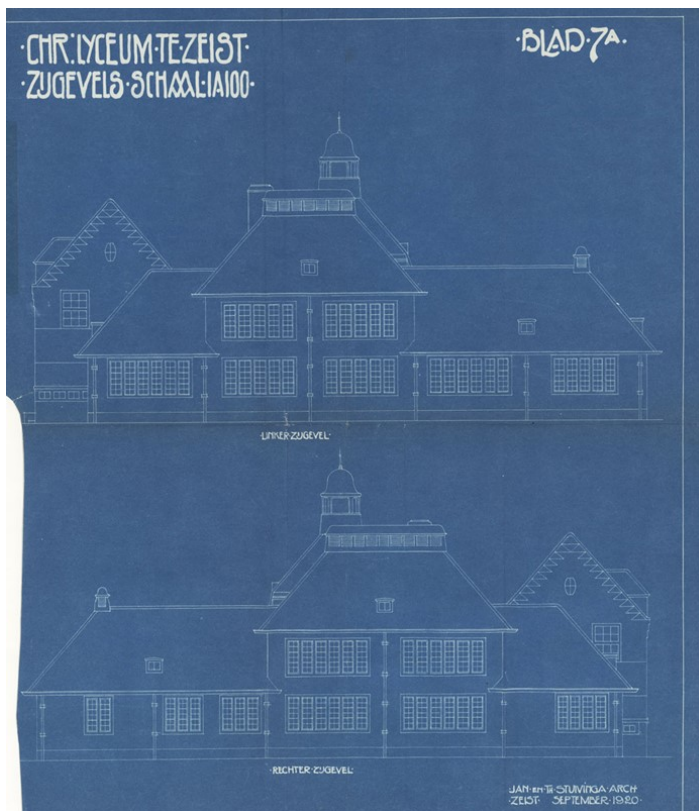
Afbeelding 1 van 5

Foto uit ca. 1922 van de voorgevel van het Christelijk Lyceum met entreepartij aan de Lindenlaan. Hierop zijn goed de oorspronkelijke vensters te zien, zeer waarschijnlijk uitgevoerd met stalen ramen in houten kozijnen (Utrechts Archief beeldbank).



Afbeelding 2 van 5

Ontwerp van de voor- en achtergevel van het Christelijk Lyceum van Jan en Theo Stuivinga uit 1920 (Gemeente Zeist).



Afbeelding 3 van 5

Ontwerp van de zijgevels van het Christelijk Lyceum van Jan en Theo Stuivinga uit 1920 (Gemeente Zeist).



Afbeelding 4 van 5

Overzicht van het schoolgebouw vanuit het zuidoosten kort na de oplevering in 1922. Hierop is goed te zien dat de zijvleugels oorspronkelijk zowel aan de voorzijde als de achterzijde verdiepingloos waren (Van Diggelen en Soetens 2009, p. 49).



Afbeelding 5 van 5

Detail van het oorspronkelijke uurwerk op de zolder boven het middenrisaliet, vervaardigd door A.H. van Bergen uit Heiligerlee.

Indeling

Het Christelijk Lyceum was opgezet als 'gangschool' met een functionele indeling en duidelijke routing. De gangschool was in de loop van de negentiende eeuw ontstaan na de introductie van meer verplichte vakken in het onderwijs. Als direct gevolg hiervan waren meer klaslokalen noodzakelijk, die door middel van een gang ontsloten werden. Opeenvolgende schoolwetten besteedden tevens aandacht aan voorschriften voor voldoende lucht, licht, ruimte en lichtinval.

H-vormige hoofdstructuur

De H-vormige hoofdstructuur en de bijbehorende routing van het oorspronkelijke schoolgebouw bleef tot op heden vrij gaaf bewaard. Het nieuwe schoolgebouw bood ruimte aan zestien gewone klaslokalen, zes op de begane grond en tien op de verdieping. Iedere klas had zijn eigen lokaal: vanaf de hoofdtrap rechts de klassen van het gymnasium en links die van de HBS. Daarnaast waren in de zijvleugels op de begane grond afzonderlijke vaklokalen ingericht voor natuur- en scheikunde en de praktische beoefening daarvan: voor natuurlijke historie, aardrijkskunde en hand- en lijntekenen. Alle klaslokalen waren met het oog op een optimale oriëntatie op de zon gelegen aan de voorzijde van de middenvleugel en langs de buitenzijde van de zijvleugels. Ter plaatse van de klaslokalen zorgden grote vensters voor een ruime hoeveelheid licht en lucht. Bij het lokaal voor hand- en lijntekenen in de rechter vleugel werden twee extra vensters in de achtergevel geplaatst (de achtergevel van de linker zijgevel was blind) voor noordelijk lichtinval zonder schaduw. Gangen langs de achtergevel van de middenvleugel en aan de binnenzijde van de zijvleugels zorgden voor de ontsluiting van de lokalen.

centrale hal

De hoofdentree van de school was aan de Lindenlaan gesitueerd. Drie dubbele deuren gaven toegang tot een vestibule die tussen de twee trapvleugels van de bordestrap naar een hal in het hart van de school leidde. De hal vormde letterlijk het kruispunt van het gebouw; hier kwamen de gangen op uit en bevond zich aan de voorzijde het centrale trappenhuis. De hal gaf tevens via een trapje toegang tot de achter- en lager gelegen gymnastiekzaal in de uitbouw. Aan weerszijden van de gymzaal waren gescheiden kleedkamers en toiletten voor jongens en meisjes gesitueerd. Het grote speel- en sportterrein achter de school was bereikbaar via meerdere deuren in de achtergevel van de gymnastiekzaal. Verder waren op de begane grond onder meer een bibliotheek, kamers voor de rector en de conciërge en een docentenkamer ingericht. Opvallend waren de kleine studeercellen, afsluitbaar voor 'weerspannige lyceïsten', die echter al snel hun functie verloren als strafcel.

verdieping

De indeling van de verdieping volgde die van de begane grond met een kruisvormige centrale hal, gangen met uitgebouwde toiletten langs de achtergevel en klaslokalen aan de voorzijde en in de zijvleugels. Aan de achterzijde leidde de centrale hal op de verdieping naar de boven de gymnastiekzaal gelegen aula. Het verschil in vloerniveau tussen de (hoger gelegen) aula en de hal werd overbrugd met een trapje. De aula werd gebruikt voor weekopeningen op maandagochtend, officiële gelegenheden, uitvoeringen van muziek en toneel en voor een jeugddienst op zondag. Bij de aula lagen verder een modellenkamer, een bergruimte en de trap naar de zolder. Aan de voorzijde van het hal hadden de directeur van de HBS en de conrector aan weerszijden van de hoofdtrap een eigen vertrek.

buitenruimte

Voor wat betreft de verdere inrichting van de buitenruimte waren links van het schoolgebouw de rijwielstallingen geplaatst, achter de tegelijk met de school gebouwde conciërgewoning. De rectorswoning rechts van de school werd in 1927 gebouwd. Het schoolplein aan de voorzijde was door middel van een lage haag met enkele bomen afgescheiden van de openbare weg. Hierin was oorspronkelijk één toegangshek geplaatst, bestaande uit twee bakstenen pijlers met daartussen openslaande houten hekken.

Interieurfwerking

Het interieur uit 1922 is in de huidige situatie nog deels aanwezig. Het gaat met name om de lambrisering

en cassetteplafonds in de hallen en de lambrisering in de vestibule, gangen (inclusief drinkbekkens en kunstwerken) en aula. Het historische beeld kan verder aangevuld worden aan de hand van archiefbronnen en historisch fotomateriaal.

vloeren en plafonds

In de centrale hal en in de gangen waren de vloeren afgewerkt met linoleum, met langs de binnenwanden en aan de zijde van het gymnastieklokaal stroken met tegels. De verdiepingsvloer van gewapend beton was in de centrale hal op de begane grond en verdieping uitgevoerd als cassetteplafond. Aan dit plafond waren (in ieder geval op de begane grond) een smeedijzeren kroonluchter en vier separate lampen bevestigd. De overige plafonds in de gangen en lokalen waren waarschijnlijk uitgevoerd als vlak stucplafond.

lambrisering en binnendeuren

Op de binnenwanden waren in de centrale hallen, het trappenhuis en de aula een houten lambrisering met panelen aangebracht. De vestibule en de gangen kregen een lambrisering van geglazuurde oranjebruine en groene tegels. In de middengang en aan de uiteinden van de middengang waren bekkens met spuit-fonteinen geplaatst. Boven de fonteinbekkens werden fresco's van de vier jaargetijden aangebracht, gemaakt door het Amsterdamse schilders-echtpaar Leo en Mien Visser, die bevriend waren met de broers Stuivinga. Boven de lambrisering waren de wanden gepleisterd. Uit overlevering is bekend dat het houtwerk in de vaklokalen en de gymnastiekzaal groen geschilderd was en dat het houtwerk in de reguliere klaslokalen en in de aula wijnrood van kleur was. De oorspronkelijke binnendeuren waren uitgevoerd als houten paneeldeur met een vakverdeling van 2x3.

trappenhuis en aula

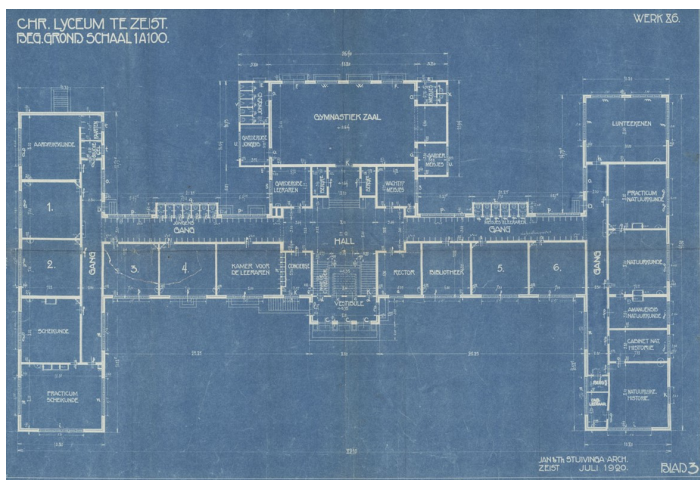
De bordestrap naar de verdieping was afgewerkt met houten treden en stootborden. Ter hoogte van het tussenbordes werden in de voorgevel (middenrisaliet) drie smalle hoge vensters gevuld met glas-in-lood naar ontwerp van de bekende Haarlemse glazenier W. Bogtman.

In de aula stond tegen de rechter wand een spreekgestoelte met daarboven op de muur in gotische letters een tekst van St. Augustinus: 'Beata Vita Gaudium de Veritate'. Vrij vertaald: gelukkig leven is zich te verheugen in de waarheid.



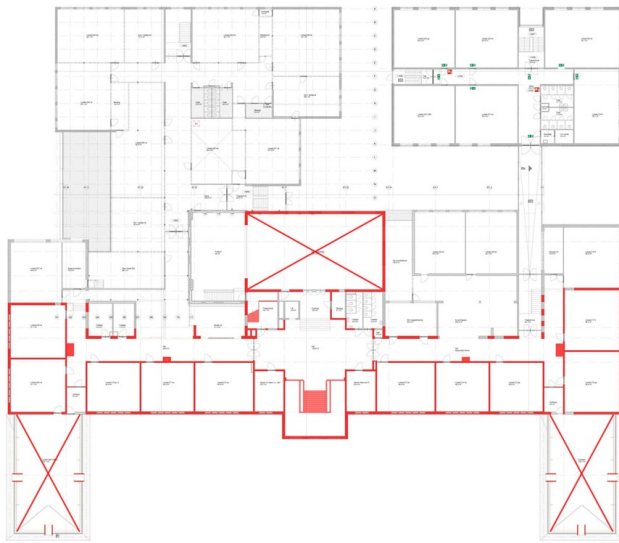
Afbeelding 1 van 15

Weergave van de bewaard gebleven hoofdstructuur en indeling uit 1920-'22 (in rood) op de huidige plattegrond van de begane grond.



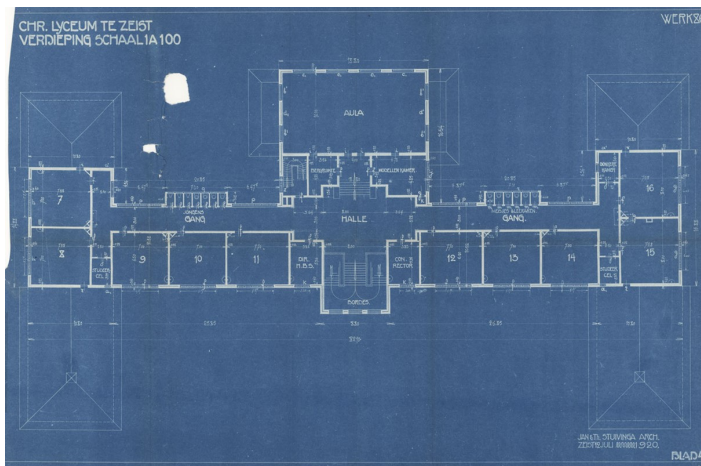
Afbeelding 2 van 15

Ontwerp van de plattegrond van de begane grond uit 1920 (Gemeente Zeist).



Afbeelding 3 van 15

Weergave van de bewaard gebleven hoofdstructuur en indeling uit 1920-'22 (in rood) op de huidige plattegrond van de verdieping.



Afbeelding 4 van 15

Ontwerp van de plattegrond van de verdieping uit 1920 (Gemeente Zeist).



Afbeelding 5 van 15

Foto van de hal met trappenhuis en gang in de richting van de rechter zijvleugel. De gewapende betonvloer van de verdieping is vormgegeven als cassetteplafond. Op de foto is verder de oorspronkelijke vloer- en wandafwerking (lambrisering) te zien. Aan het eind van de gang staat in de rechter zijvleugel een fonteintje met daarboven een kunstwerk (Het Nieuwe Instituut).



Afbeelding 6 van 15

Ongedateerde foto van het trappenhuis in de richting van de vestibule (Van Diggelen 2002, p. 10).



Afbeelding 7 van 15

De hal op de begane grond in de huidige situatie richting de linker zijvleugel. Het oorspronkelijke cassetteplafond en de houten lambrisering bleven bewaard. De huidige 'kroonluchter' lijkt een replica naar oorspronkelijk model.



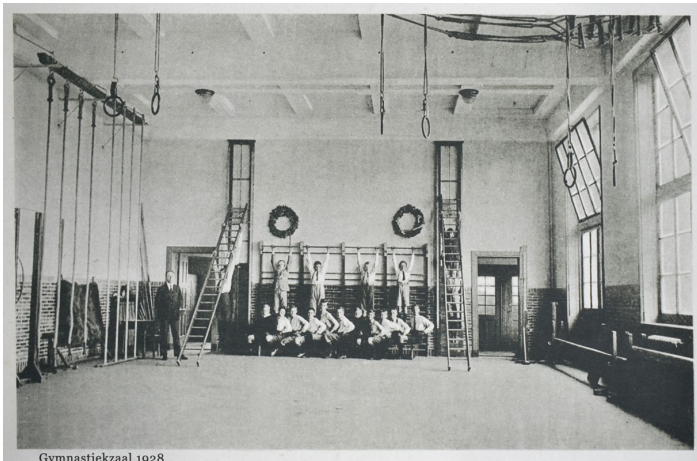
Afbeelding 8 van 15

In de huidige situatie is in de gangen op de begane grond en verdieping de oorspronkelijke lambrisering met geglazuurde tegels grotendeels bewaard gebleven, inclusief de fonteinbekkens.



Afbeelding 9 van 15

Detail van de lambrisering met fonteinbekken en fresco uit de bouwtijd in de huidige situatie, gefotografeerd aan het uiteinde van de middengang rechts op de begane grond.



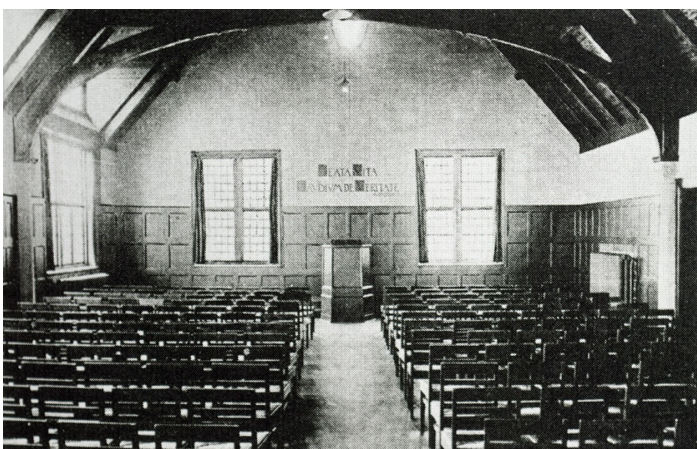
Afbeelding 10 van 15

Foto van de gymzaal in de uitbouw uit 1928 richting de voormalige aangebouwde jongenskleedkamer en garderobe. In de huidige situatie is hier het grand café gevestigd en zijn de achterwand op de foto en de jongenskleedkamer verdwenen (collectie CLZ).



Afbeelding 11 van 15

Één van de dubbele toegangsdeuren naar de voormalige gymzaal in de uitbouw, rechts in de achtergevel, is eind twintigste eeuw dichtgezet.



Afbeelding 12 van 15

Foto van de aula op de verdieping van de aanbouw, waarschijnlijk daterend van kort na de oplevering in 1922. De ruimte is gevuld met losse stoelen die georiënteerd zijn op een eenvoudig spreekgestoelte tegen de rechter wand (Van Diggelen 2002, p. 9).



Afbeelding 13 van 15

Één van de oorspronkelijke paneeldeuren op zolder. Op de begane grond en verdieping zijn alle deuren uit de bouwtijd vervangen.



Afbeelding 14 van 15

Foto uit 1940-1941 van de 3e klas van het gymnasium in het natuurkundelokaal in de rechter zijvleugel. De schoolbanken zijn in een tribune-opstelling geplaatst (Utrechts Archief beeldbank).



Afbeelding 15 van 15

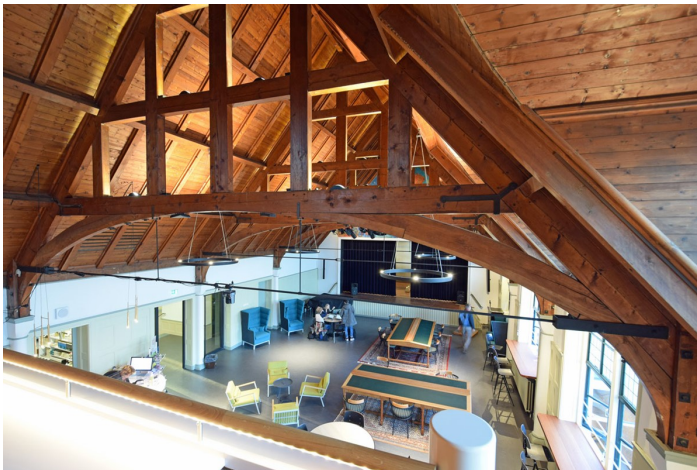
In het muzieklokaal op de begane grond van de rechter vleugel bleven enkele kasten uit de bouwtijd bewaard.

Constructie

De hoofddraagconstructie van het Christelijk Lyceum was grotendeels traditioneel en opgebouwd uit dragend metselwerk waarin enkelvoudige zolderbalklagen waren opgelegd. De constructie van de verdiepingsvloeren en van de zoldervloer van de hal en het trappenhuis werd uitgevoerd in gewapend beton. Het verschil in vloerniveau tussen de middenvleugel en de achtergelegen aanbouw met daarin de gymnastiekzaal en aula werd via trapjes overbrugd.

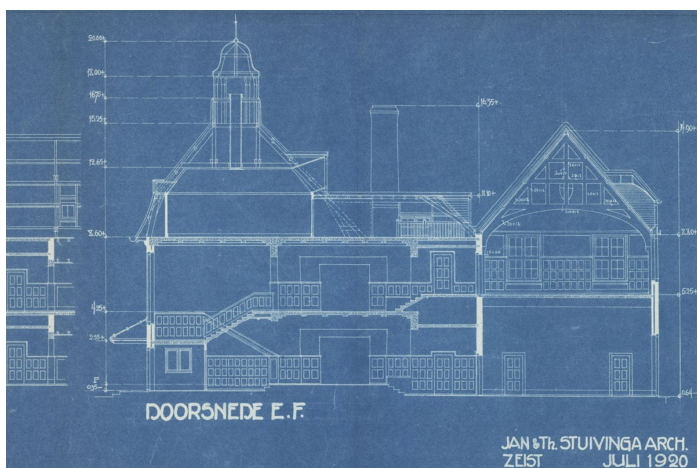
De kapconstructies van de school werden uitgevoerd als verbeterd Hollands kaspant. De gordingenkap van de uitbouw werd in het zicht gelaten in de aula op de verdieping en werd daarom rijker vormgegeven. De gordingenkap kreeg hier een ondersteuning met spantbenen en hangwerken, waarbij de spantbenen met kreupele stijlen rusten op halfzuilen.

Onder de vestibule, hal, het linker deel van de middenvleugel en achterin de linker zijvleugel werden enkele kelders uitgegraven voor onder andere de plaatsing van de centrale verwarmingsketel en kolenopslag.



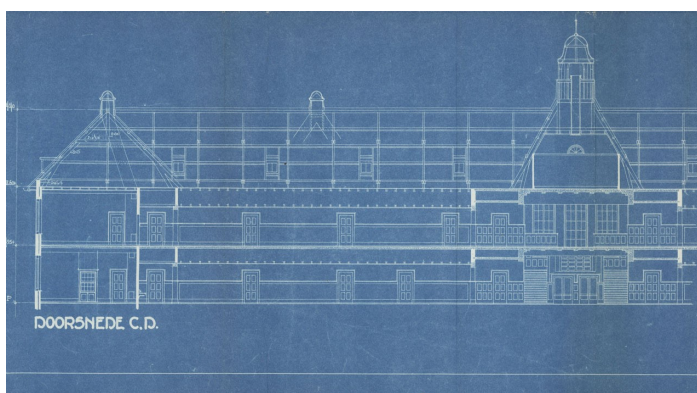
Afbeelding 1 van 6

Kapconstructie van de aula op de verdieping van de uitbouw.



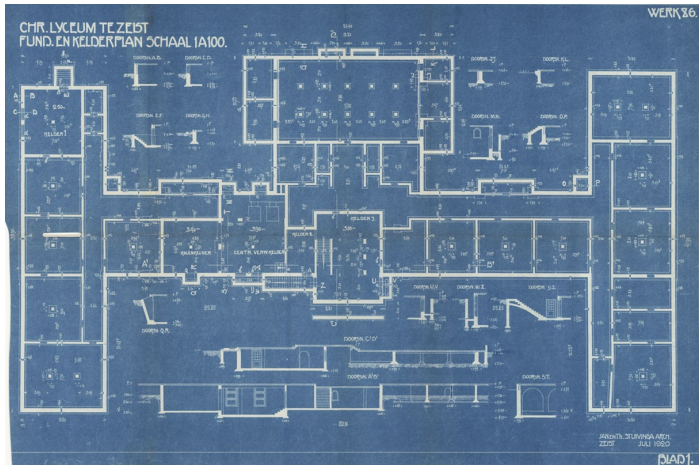
Afbeelding 2 van 6

Detail van de dwarsdoorsnede van het schoolgebouw uit 1920 (Gemeente Zeist).



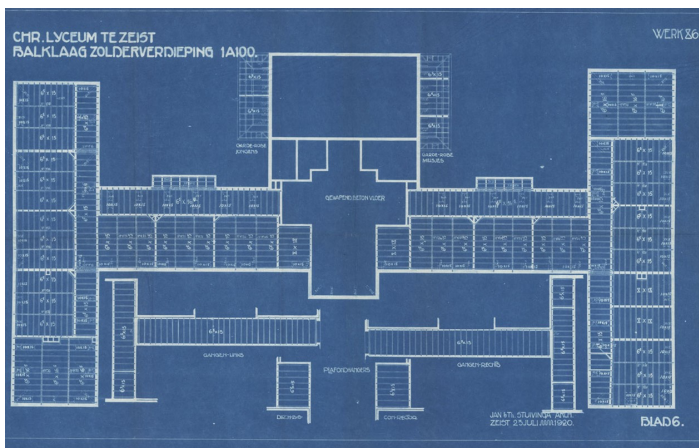
Afbeelding 3 van 6

Detail van de lengtedoorsnede van het schoolgebouw uit 1920 (Gemeente Zeist).



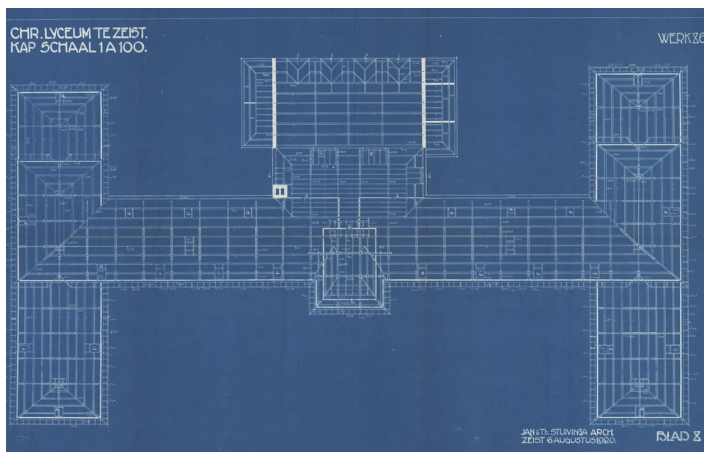
Afbeelding 4 van 6

Bouwtekening uit 1920 van de fundering en de aan te leggen kelders onder de vestibule, het linker deel van de middenvleugel en het achterste deel van de linker zijvleugel (Gemeente Zeist).



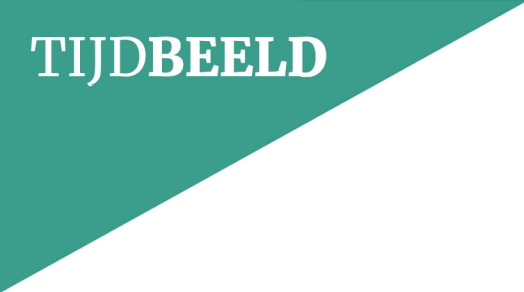
Afbeelding 5 van 6

Bouwtekening met daarop de zolderbalklagen uit 1920 (Gemeente Zeist).



Afbeelding 6 van 6

Plattegrond van de zolder met kapconstructie uit 1920 (Gemeente Zeist).



1922-1962 Groei en uitbreiding

Vanwege het toenemend aantal leerlingen wordt in 1941 aan de Socrateslaan een tweede schoolgebouw geopend. Het Christelijk Lyceum zelf krijgt in 1954 extra capaciteit door het verhogen van het achterste deel van beide zijvleugels. In hetzelfde jaar wordt tegen de bestaande gymnastiekzaal en aula een 'toneeltoren' gebouwd en in 1962 volgt een nieuwe uitbreiding door het realiseren van twee aanbouwen tegen de achtergevel van de middenvleugel. *Lees verder...*

Toename van het aantal leerlingen

Bij de nieuwbouw van het Christelijk Lyceum was men uitgegaan van maximaal 300 leerlingen. Dat aantal was na vijf jaar reeds bereikt. De sterke toename werd enerzijds veroorzaakt door de bevolkingsgroei in Zeist zelf, maar anderzijds was het lyceum ook een trekpleister voor kinderen uit heel zuid-oost Utrecht. Uiteindelijk steeg het aantal leerlingen van 220 in 1922 naar 548 in 1939. Aanvankelijk werd het tekort aan ruimte opgelost met de bouw van noodlokalen. Kort voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog koos men echter voor een meer definitieve oplossing en in 1941 verrees aan de Socrateslaan een tweede schoolgebouw, dat onder de naam 'Socrates' bekend kwam te staan. Ook deze school werd ontworpen door de gebroeders Stuivinga.

Voor de oorlog waren de leerlingen hoofdzakelijk jongens, afkomstig uit gezinnen van de christelijke elite en (in mindere mate) de middenklasse. Dit gold zeker voor leerlingen die in het internaat verbleven. De school liet echter alle leerlingen toe en godsdienstonderwijs was niet verplicht. De goede naam van het lyceum zorgde ervoor dat bijvoorbeeld ook katholieke ouders hun kinderen naar de christelijke school stuurden. Het aantal meisjes dat onderwijs kreeg op het Christelijk Lyceum groeide jaarlijks. Daar waar in 1918 in de eerste klas nog slechts twee meisjes zaten, was in 1934 één op de vier leerlingen een meisje. Het percentage internisten in het leerlingenbestand nam juist geleidelijk af, in 1918 meer dan de helft, in 1939 nog slechts ongeveer een tiende van het totaal.

Oorlog, bevrijding en herstel

Gedurende de mobilisatie voor de Tweede Wereldoorlog, de Duitse bezetting en de bevrijding werd het Christelijk Lyceum meerdere keren ontruimd en geschikt gemaakt voor de inkwartiering van achtereenvolgens Nederlandse soldaten, een compagnie SS-ers en andere Duitse manschappen en Canadese troepen. Hoewel het Christelijk Lyceum korte periodes was opengesteld, kregen de leerlingen in de periode 1939-1946 vooral onderwijs op de in 1941 geopende 'dependance' aan de Socrateslaan.

De jarenlange aanwezigheid van soldaten lieten duidelijk hun sporen na in het schoolgebouw aan de Lindenlaan: *'Letterlijk niets van de inrichting en schoolmeubilair was nog intact. Banken, borden, podiums, tafels, stoelen, instrumentarium voor Natuur- en Scheikunde (...) waren verdwenen; gas-, water- en elektrische leidingen vernield, de amfitheatersgewijze gebouwde vaklokalen en het practicumlokaal Scheikunde volledig uitgebroken; de gymnastiekzaal onbruikbaar en de turntoestellen verdwenen of deerlijk gehavend, van de honderd stoelen in de aula zijn er ongeveer vijf gevonden en het kerkorgel, dat de zang bij onze wekelijksche korte wijdingsdienst moest dragen en begeleiden, is onherstelbaar beschadigd'*.^[1] Pas in de loop van 1947 was alles weer hersteld.

Na de Tweede Wereldoorlog waren op het Christelijk Lyceum aan de Lindenlaan het gymnasium en de HBS-B gehuisvest. Op 'Socrates' zaten HBS-A en -B leerlingen. Nieuw was de introductie van de Middelbare Meisjesschool (MMS) in 1947 en de oprichting van een meisjesinternaat in Huize Pavia aan de Laan van Beek en Royen.

Footnotes

1. [^] [Van Diggelen 2002](#), p. 74.

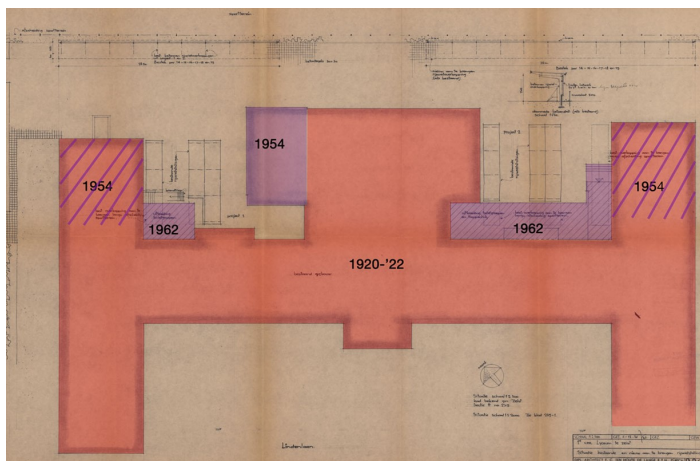


Vanaf 1941 had het Christelijk Lyceum de beschikking over een tweede schoolgebouw aan de Socrateslaan.

1954 verhoging zijvleugels

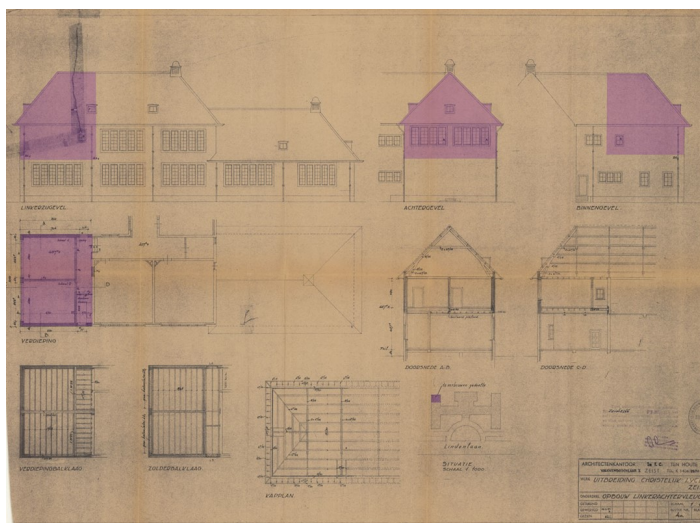
In 1954 vond de eerste uitbreiding van het Christelijk Lyceum plaats. Het bestuur van de Vereniging voor Christelijk Hoger en Middelbaar Onderwijs kreeg op 20 juli 1954 vergunning voor het verhogen van het achterste deel van beide zijvleugels, voor de bouw van een nieuwe vrijstaande gymzaal en voor nieuwbouw tegen de bestaande gymnastiekzaal en aula. Voor al deze plannen verzorgde het architectenbureau ir. F.C. ten Houte de Lange uit Zeist het ontwerp.

Door het verhogen van de zijvleugels ontstond op de verdieping van de school ruimte voor vier extra klaslokalen. De nieuwe lokalen in de linkervleugel ontvingen daglicht via twee gekoppelde vensters in de achtergevel, in de rechternvleugel werd in de binnengevel een venter geplaatst.



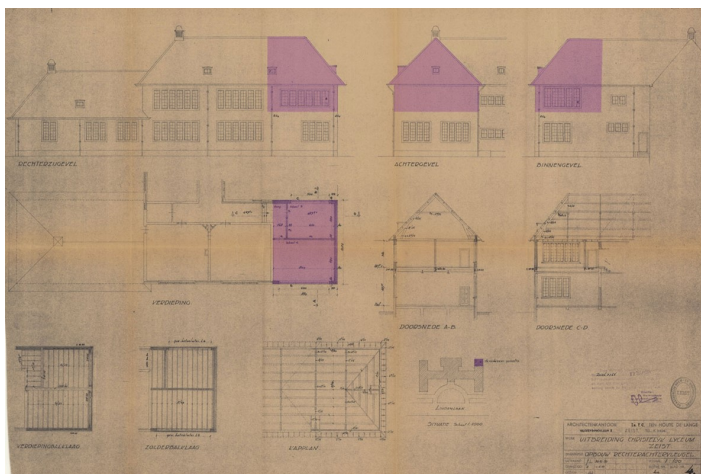
Afbeelding 1 van 5

Een overzicht van de veranderingen in de periode 1954-1962 op het niveau van bouwvolumes. Het bestaande schoolgebouw uit 1920-'22 is rood gearceerd, de wijzigingen zijn in paars weergegeven. In 1954 worden beide zijvleugels aan de achterzijde met een verdieping verhoogd (gestreept). In hetzelfde jaar wordt ook tegen de gymzaal/aula een toneeltoren gebouwd. In 1962 verrijzen tegen de achtergevel van de middenvleugel twee aanbouwen, met naast de rechter aanbouw een nieuwe entree aan de achterzijde. (bouwtekening situering 1961, gemeente Zeist).



Afbeelding 2 van 5

Bouwtekening uit 1954 voor de verhoging van het achterste deel van de linker zijvleugel. De verhoging is paars gearceerd (gemeente Zeist).



Afbeelding 3 van 5

Bouwtekening uit 1954 voor de verhoging van het achterste deel van de rechter zijvleugel. De verhoging is paars gearceerd (gemeente Zeist).



Afbeelding 4 van 5

De verhoging is ook zichtbaar in de buitengevels van de zijvleugels, op de foto is de verhoging van de linker zijvleugel gearceerd.



Afbeelding 5 van 5

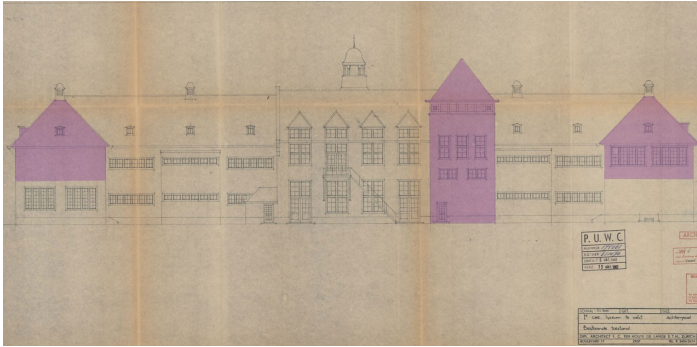
De bestaande kap werd na de verhoging van het achterste deel van de zijvleugels in dezelfde trant verlengd over het nieuwe deel. Op de foto een detail van de aansluiting tussen de kap uit 1920-'22 (links) en de uitbreiding uit 1954 (rechts).

1954 bouw toneeltoren

Sport, muziek en toneel hebben op het Christelijk Lyceum van oudsher een belangrijke rol gespeeld. Om professioneler invulling te geven aan toneel- en muziekvoorstellingen werd links tegen de uitbouw in 1954 een toneeltoren gebouwd. Op de verdieping kreeg de hoge nieuwbouw een open verbinding met de naastgelegen aula. De nieuwe ruimte werd ingericht met een toneelpodium. Boven het toneel bracht kunstenaar Kees Andréa een driehoekige schildering aan met de Goede Herder als thema, voorzien van diverse christelijke symbolen en voorstellingen van evangelisten. Aan de zijkant van het podium leidde een trap naar een onder het toneel gelegen tussenverdieping met voorbereidings- en kleedruimten.

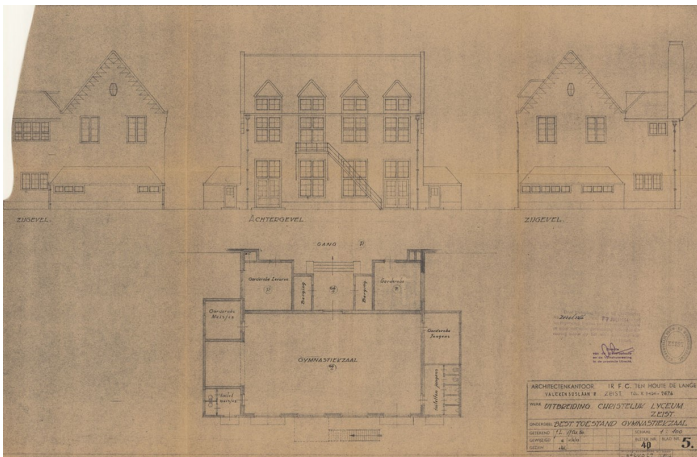
De oorspronkelijke lage aanbouw die op de plek van de toneeltoren stond werd gesloopt. De hier ondergebrachte jongenskleedkamers kregen een plek op de begane grond van de nieuwbouw. De aanbouw met de meisjeskleedkamers aan de andere kant van de gymnastiekzaal bleef voorlopig staan. De oude gymnastiekzaal behield ondanks de nieuwe vrijstaande gymzaal haar functie en zou pas tegen het eind van de twintigste eeuw als kantine in gebruik worden genomen.

Reeds vóór 1954 was in de achtergevel van de aula een venster verandert in openslaande deuren naar een klein bordes met noodtrap. Deze ingreep is later weer teruggedraaid.



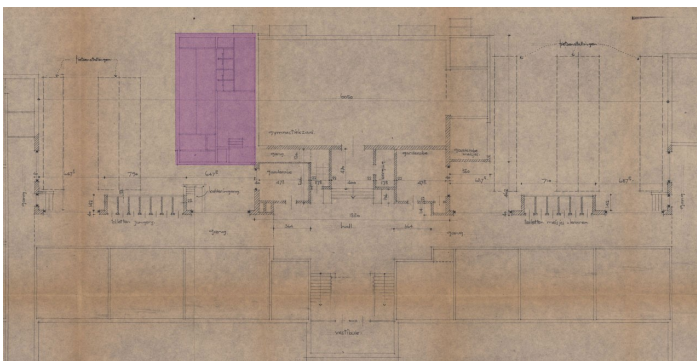
Afbeelding 1 van 8

Bestaande situatie van de achtergevels van de school in 1962. In paars de verhoogde achterzijde van de zijvleugels en rechts van het midden de in 1954 gebouwde toneeltoren (gemeente Zeist).



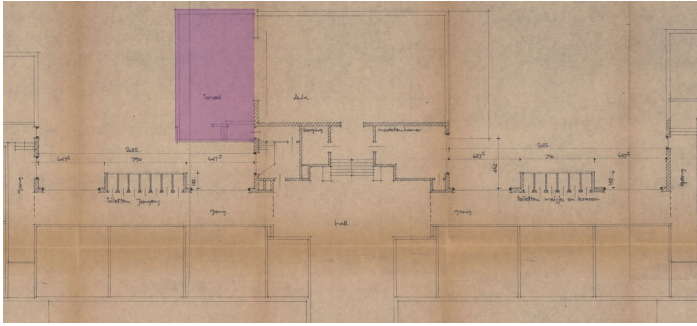
Afbeelding 2 van 8

Bestaande toestand van het gymnastieklokaal met aangebouwde kleedkamers in 1954. Op de plek van de jongenskleeckamer en -garderobe kwam de toneeltoren tot stand (gemeente Zeist).



Afbeelding 3 van 8

Bestaande plattegrond van de begane grond in 1962, met in paars de toneeltoren (gemeente Zeist).



Afbeelding 4 van 8

Bestaande plattegrond van de verdieping in 1962, met in paars de toneeltoren (gemeente Zeist).



Afbeelding 5 van 8

Overzicht van het huidige toneelpodium op de verdieping van de toneeltoren, gefotografeerd vanuit de aula.



Afbeelding 6 van 8

Achter de achterwand van het toneel loopt een smalle gang langs de linker zijgevel van de toneeltoren, met zicht op de (ingekorte) vensters.



Afbeelding 7 van 8

Overzicht van de tussenverdieping onder het podium.



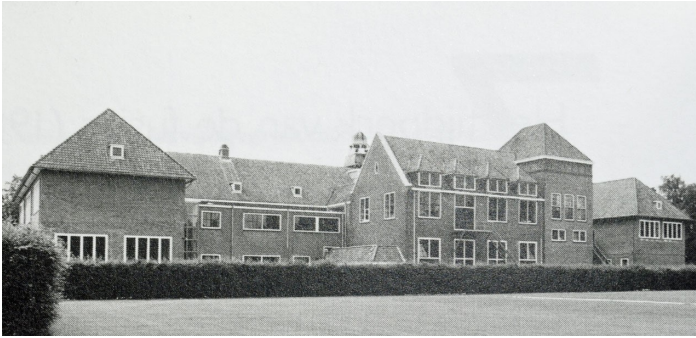
Afbeelding 8 van 8

De begane grond van de toneeltoren was ingericht met kleedkamers voor de naastgelegen gymnastiekzaal. Later is deze ruimte bij de kantine getrokken en meer recent opnieuw gemoderniseerd. De vensters en deur zijn vernieuwd en bevinden zich in de voormalige buitengevels van de toneeltoren die in 1985 werden ingebouwd door nieuwbouw.

1961 twee nieuwe aanbouwen aan de achterzijde

Een tweede uitbreiding van het schoolgebouw volgde in 1962, wederom naar ontwerp van het bureau van Ten Houte de Lange. Op 6 februari kreeg het schoolbestuur vergunning voor het realiseren van twee nieuwe aanbouwen tegen de achtergevel van de middenvleugel. Beide aanbouwen telden twee bouwlagen onder een plat dak. Ten behoeve van de nieuwe aanbouwen werden bestaande vensters in de achtergevel ter plaatse van de gangen dichtgezet. In de huidige situatie zijn deze aanbouwen vrijwel onherkenbaar, omdat ze zijn opgenomen in latere uitbreidingen/nieuwbouw.

In de linker aanbouw (noordwest), in de oksel van middenvleugel en linker zijvleugel, werden zowel op de begane grond als verdieping toiletten ondergebracht. De bestaande, in de gang aan deze zijde uitgebouwde toiletruimte richtte men in als garderobe. De uitgebouwde toiletten in het rechter deel van de gang werden opgenomen in de nieuwe aanbouw aan de rechterkant (zuidoost). Hierin kwamen nieuwe garderobes, toiletten, een kamer voor de verpleegster en schoolarts en één klaslokaal. Tussen de nieuwe rechter aanbouw en de rechter zijvleugel kwam aan de achterzijde op de begane grond een nieuwe entree tot stand. Deze entreepartij werd afgesloten met een glaspui en bevatte tevens een trap naar de verdieping.



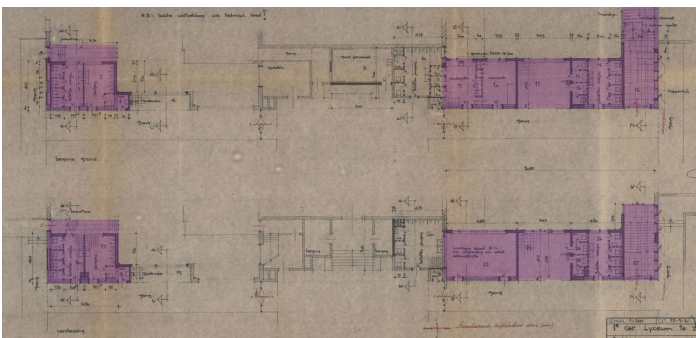
Afbeelding 1 van 5

Foto van voor 1985 van de achterzijde van het Christelijk Lyceum. Deze situatie is tot stand gekomen na de realisatie van de toneeltoren in 1954 en de twee aanbouwen tegen de middenvleugel in 1962 (Van Diggelen 2002, p. 112).



Afbeelding 2 van 5

Achtergevel van het schoolgebouw, behorend bij het plan uit 1962 voor het plaatsen van twee aanbouwen tegen de achtergevel van de middenvleugel. De aanbouwen zijn paars gearceerd (Gemeente Zeist).



Afbeelding 3 van 5

Plattegronden uit 1962 van de begane grond en verdieping van de twee nieuwe aanbouwen tegen de achtergevel van de middenvleugel (Gemeente Zeist).



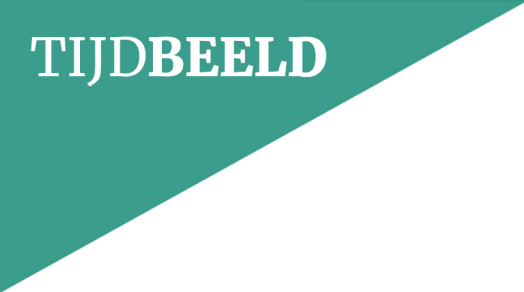
Afbeelding 4 van 5

Van de in 1962 gerealiseerde aanbouwen tegen de achtergevel van de middenvleugel is met name de entree aan de rechterzijde nog goed herkenbaar. De entree werd afgesloten met een glaspui en in het portaal werd een trap met stalen balustrade en leuning geplaatst naar de verdieping. De voormalige buitengevel van de rechter zijvleugel (rechts op de foto) werd gepleisterd en voorzien van nieuwe vensters.



Afbeelding 5 van 5

Zicht op de in de aanbouw van 1962 gerealiseerde trap ter hoogte van de verdieping. De aanbouw is eind twintigste eeuw via een loopbrug verbonden met de achtergelegen nieuwbouw.



1984-heden Fusie en nieuwbouw

Aan de hand van groeiprognozes wordt het Christelijk Lyceum in 1984-'85 uitgebreid met nieuwbouw linksachter en rechtsachter tegen het bestaande schoolgebouw. Het internaatgebouw uit 1922 en de school aan de Socrateslaan zijn in de jaren '80 verkocht. In 1994 fuseert het Christelijk Lyceum met de Zinzendorf-mavo en Rhijnvoorde-mavo. Vervolgens verrijst in 1998-'99 rechtsachter de school de laatste nieuwbouw op het terrein. *Lees verder...*

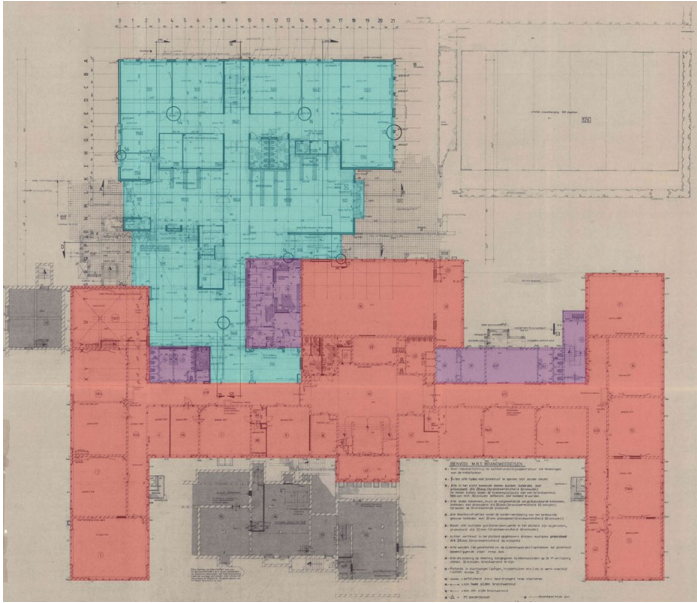
1984-'85 uitbreiding achterzijde

Hoewel het Christelijk Lyceum in de tweede helft van de twintigste eeuw steeds meer concurrentie ondervond van het Revis-Lyceum in Doorn (vanaf 1950) en het Herman Jordan-Lyceum en de Rijks-HBS in Zeist (vanaf 1955), bleef het leerlingaantal gestaag toenemen. De invoering van de Mammoetwet leidde in 1968 tot het vervangen van het HBS en MMS door de havo. Het Christelijk Lyceum had een goede naam, ook katholieken en niet-christenen bleven voor de school kiezen en doorleren was voor kinderen uit de arbeidersklasse en lagere burgerij niet langer een uitzondering. In het midden van de jaren '60 werd vanwege de groei noodgedwongen een wachtlijst voor leerlingen ingesteld. Tegelijkertijd trok het internaat steeds minder leerlingen en werd het gebouw aan de Krakelingweg in 1981 verkocht aan de stichting Reformatorische Bijbelschool.

Vanwege ruimtegebrek kreeg het Christelijk Lyceum uiteindelijk toestemming voor uitbreiding aan de Lindenlaan. Het schoolgebouw aan de Socrateslaan verkocht men in 1983 aan de Zeister Vrije School. De uitbreiding van het Christelijk Lyceum in 1984-'85 bestond ten eerste uit nieuwbouw linksachter tegen de bestaande school. Hier werden onder meer vijf theorielokalen en nieuwe dubbele vaklokalen ingericht. Vervolgens besloot men op het laatste moment rechtsachter nog vier extra theorielokalen aan te bouwen. Naast het realiseren van nieuwbouw werden in deze periode de beide zijvleugels uit 1922 gerenoveerd. Hierbij zijn onder meer alle binnendeuren op de begane grond en verdieping gemoderniseerd. Verder werden in de gekoppelde vensters in de buitengevels aluminium ramen geplaatst en verving men de ramen van meerdere dakkapellen op het hoofddak.

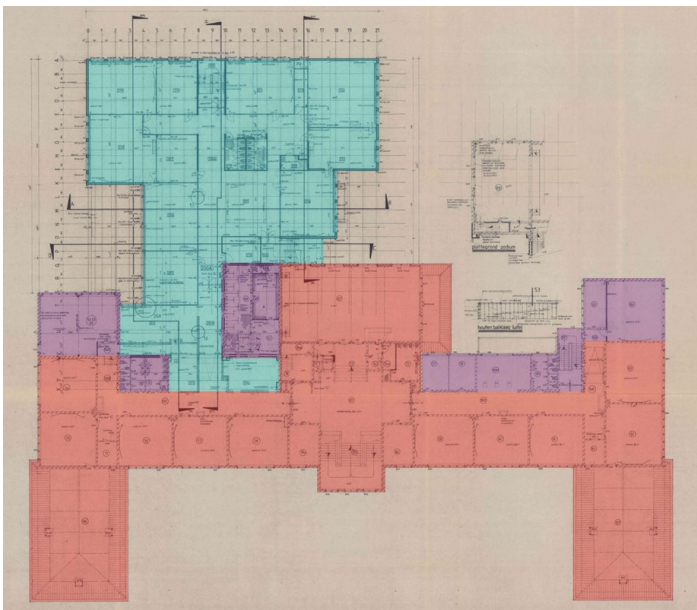
impact op de hoofdstructuur

De uitbreidingen van 1985 hadden een grote impact op de bestaande hoofdstructuur van het Christelijk Lyceum. In de middengang kwamen op de begane grond en verdieping grote doorbraken tot stand naar de achtergelegen nieuwbouw, waardoor de gesloten gangstructuur zich hier 'opende'. Verder raakte door het inbouwen van de achtergevels vrijwel de gehele achterzijde van de school uit het zicht. Deur- en vensteropeningen van het voormalige gymnastieklokaal, van de toneeltoren en van de linker zijvleugel (achterzijde) werden aangepast, vernieuwd of dichtgezet.



Afbeelding 1 van 9

Plattegrond van de begane grond uit 1985, behorend bij het plan voor uitbreiding linksachter het bestaande schoolgebouw. De nieuwbouw is turquoise gearceerd, de eerdere uitbreidingen uit 1954-1962 paars en het oorspronkelijke schoolgebouw uit 1920-'22 rood (gemeente Zeist).



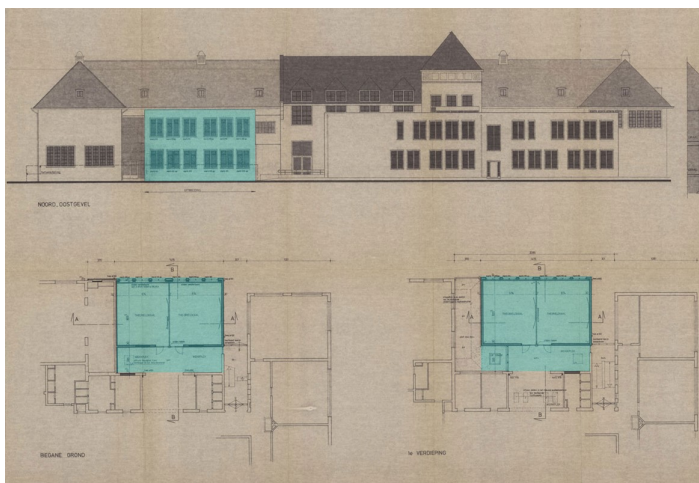
Afbeelding 2 van 9

Plattegrond van de verdieping uit 1985, behorend bij het plan voor uitbreiding linksachter het bestaande schoolgebouw. De nieuwbouw is turquoise gearceerd, de eerdere uitbreidingen uit 1954-1962 paars en het oorspronkelijke schoolgebouw uit 1920-'22 rood (gemeente Zeist).



Afbeelding 3 van 9

Plan voor uitbreiding aan de achterzijde uit 1985, gevels (gemeente Zeist).



Afbeelding 4 van 9

Plan uit 1985 voor extra lokalen rechtsachter tegen het bestaande schoolgebouw (gemeente Zeist).



Afbeelding 5 van 9

Het bestaande schoolgebouw werd via grote doorbraken in de middengang verbonden met de nieuwbouw uit 1985. Foto van de middengang op de begane grond richting de linker zijvleugel. Rechts is de voorheen gesloten gangstructuur 'opengebroken'.



Afbeelding 6 van 9

De doorgang vanuit de middengang links op de begane grond richting de nieuwbouw uit 1985. Op de achtergrond rechts is de voormalige zijgevel van de toneeltoren te zien die door de uitbreiding geheel werd ingebouwd. De gevel werd gepleisterd en aan deze zijde van nieuwe ramen voorzien.



Afbeelding 7 van 9

Doorbraak in de middengang op de verdieping. Foto richting de linker zijvleugel.



Afbeelding 8 van 9

Zicht op de doorbraak op de verdieping, rechts in de middengang. De doorbraak is aan de rechterzijde op de begane grond en verdieping minder groot en wordt deels afgescheiden door een pui.



Afbeelding 9 van 9

Vrijwel alle oorspronkelijke ramen in de gekoppelde vensters van schoolgebouw uit 1920-'22 (en de verhoging van 1954) zijn omstreeks 1985 vervangen door aluminium ramen. Deze kregen dezelfde roedeverdeling als bestaand.

1998-'99 opnieuw uitbreiding achterzijde

In 1994 fuseerde het Christelijk Lyceum met de Zinzendorf-mavo en de Rhijnvoorde-mavo en twee jaar later kwam een tweede fusie tot stand met het Revis-Lyceum in Doorn. De leerlingen van Zinzendorf werden gehuisvest in de in 1998-'99 gerealiseerde nieuwbouw rechtsachter het Christelijk Lyceum aan de Lindenlaan. Een loopbrug verbond de nieuwe vleugel met het bestaande schoolgebouw. De aula uit 1922 werd in deze periode ingericht als studiezaal. Na de uitbreiding van de vrijstaande gymzaal uit 1954 werd het oorspronkelijke gymnastieklokaal uit 1922 in gebruik genomen als kantine. Deze ruimte is in 2017 gemoderniseerd tot 'grand-café'. In 2004 zijn in het voorste deel (buitenzijde) van beide zijvleugels van het oorspronkelijke schoolgebouw dakramen geplaatst.



Afbeelding 1 van 3

Het gewijzigde gevelbeeld behorend bij het plan uit 1996 (gemeente Zeist).



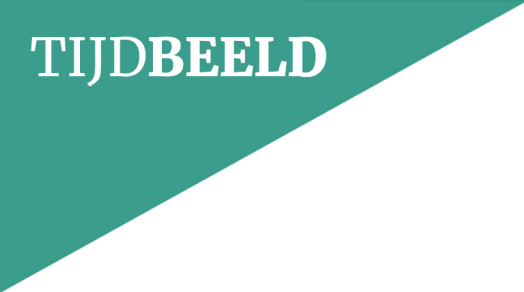
Afbeelding 2 van 3

Plattegrond van de begane grond uit 1996, behorend bij het plan van de vrijstaande uitbreiding rechtsachter op het terrein. Het plan is in licht gewijzigde vorm uitgevoerd. De nieuwbouw uit 1985-1999 is turquoise gearceerd, de uitbreidingen uit 1954-1962 paars en het oorspronkelijke schoolgebouw rood (gemeente Zeist).



Afbeelding 3 van 3

Plattegrond van de verdieping uit 1996, behorend bij het plan van de vrijstaande uitbreiding rechtsachter op het terrein. De nieuwbouw uit 1985-1999 is turquoise gearceerd, de uitbreidingen uit 1954-1962 paars en het oorspronkelijke schoolgebouw rood (gemeente Zeist).



Beschrijving

Situering

Het Christelijk Lyceum is gelegen in het Lyceumkwartier aan de oostzijde van Zeist, op de noordoostelijke hoek van de Lindenlaan en de Verlengde Slotlaan. De school is met de voorgevel georiënteerd op de Lindenlaan. Het schoolterrein is aan de voorzijde vrij symmetrisch en 'groen' ingericht met een halfcirkelvormige padenstructuur, groenstroken met bomen (centraal en langs de weg) en borders langs de gevels. Het terrein is van de Lindenlaan gescheiden door een lage heg met gaashek, waarin twee entrees zijn opgenomen in de vorm van twee bakstenen pijlers met daartussen stalen inrijhekken. Links van de school staan de fietsenstallingen en een voormalige conciërgewoning. Aan de rechterzijde bevinden zich een vrijstaande gymzaal en een sportveld met parkeerterrein. Achter de nieuwbouw aan de achterzijde ligt een groot sport- en speelterrein.

Hoofdropzet

Het Christelijk Lyceum Zeist bestaat in hoofdropzet uit een bakstenen schoolgebouw uit 1920-'22 op een H-vormige plattegrond, met een middenvleugel met uitbouw aan de achterzijde en haaks hierop twee zijvleugels. Links tegen de uitbouw staat aan de achterzijde een toneeltoren uit 1954. Het H-vormige schoolgebouw en de toneeltoren zijn aan de achterzijde vrijwel volledig ingebouwd door latere aanbouwen en nieuwbouw onder platte daken. Deze worden verder niet uitgebreid beschreven.

De vleugels van het lyceumgebouw tellen hoofdzakelijk twee bouwlagen en een zolder; alleen het voorste deel van de zijvleugels heeft één bouwlaag. De middenvleugel en linker zijvleugel zijn onderkelderd. De vleugels zijn voorzien van schilddaken die gedekt zijn met gesmoorde, opnieuw verbeterde Hollandse pannen. Op de nokken staan lantaarns met ventilatieopeningen en op het achterste dakvlak van de middenvleugel staat een gemetselde schoorsteen. De hoofdentree centraal aan de voorzijde is ondergebracht in een middenrisaliet met een flauw hellend, geknikt en afgeplat schilddak, bekroond door een klokkentorentje met klok en uurwerk.

De dwars geplaatste uitbouw aan de achterzijde telt twee bouwlagen onder een met gesmoorde, opnieuw verbeterde Hollandse pannen gedekt zadeldak.

De toneeltoren telt drie bouwlagen (begane grond, tussenverdieping en verdieping) en een zolder onder een met gesmoorde pannen gedekt schilddak.



Afbeelding 1 van 6

Overzicht van de voorzijde van het H-vormige schoolgebouw aan de Lindenlaan.



Afbeelding 2 van 6

Overzicht van de linker zijvleugel en de aansluiting op de nieuwbouw. Op de achtergrond de ingebouwde toneeltoren.



Afbeelding 3 van 6

Overzicht van de nieuwbouw aan de achterzijde.



Afbeelding 4 van 6

Overzicht van het open binnenterrein aan de achterzijde, met zicht op de achtergevel van de deels ingebouwde uitbouw.



Afbeelding 5 van 6

Overgang van de nieuwbouw op de rechter zijvleugel.



Afbeelding 6 van 6

Overzicht van de rechter zijvleugel.

Gevels en exterieur

De gevels van het H-vormige schoolgebouw, de uitbouw en de toneeltoren zijn rondom opgetrokken in roodbruine baksteen in Vlaams verband en zijn hoofdzakelijk symmetrisch ingedeeld. De plintzone is afgesloten met een rollaag.

H-vormig schoolgebouw

De gevels van het schoolgebouw uit 1920-'22 zijn op de begane grond en verdieping hoofdzakelijk voorzien van gekoppelde vensters in houten kozijnen, aan de bovenzijde afgesloten met een rollaag, aan de onderzijde voorzien van een plaatstalen lekdorpel. De brede gekoppelde vensters ter plaatse van de klaslokalen zijn voorzien van aluminium ramen met een roedeverdeling. Ter plaatse van de gangen aan de binnenzijde van de zijvleugels zijn in de gevels van deze vleugels kleinere houten zeshoekige vensters (begane grond voorzijde) en ovale vensters (verdieping kopgevels) aangebracht. Deze vensters zijn, net als de vensters in de zijgevels van het middenrisaliet aan de voorzijde, nog voorzien van stalen ramen.

De voorgevel van de H-vormige school heeft ter plaatse van het middenrisaliet een verticale geleding van drie vensterassen, met drie dubbele houten deuren onder een luifel en daarboven drie smalle hoge vensters met gekleurd glas-in-lood. De entree is bereikbaar via een bordes van twee treden, tussen de deuren staan lage gemetselde pijlers, afgedekt met natuurstenen platen. Naast de linker deur is een brievenbus ingemetseld. Links tegen de voorgevel van de middenvleugel bevindt zich een buitentrap naar de kelder.

uitbouw

De zijgevels van dwars geplaatste uitbouw uit 1920-'22 aan de achterzijde zijn uitgevoerd als geschouderde topgevels. De achtergevel is op de begane grond ingedeeld met links dubbele (glas)deuren met bovenlichten en rechts daarvan twee grote houten kruiskozijnen met houten ramen met een roedeverdeling. Op de verdieping zijn vier vensters aangebracht die, onderbroken door de goot, vrijwel doorlopen in de ramen van de met schilddakjes afgedekte dakkapellen. De rechter zijgevel bevat op de verdieping twee grote vensters en een klein zeshoekig venster. De ramen op de verdieping zijn vrijwel geheel gevuld met gekleurd glas-in-lood. Het glas in het onderste deel van de grote vensters (de draaiende delen) is gemoderniseerd. De voormalige linker zijgevel is ingebouwd door de toneeltoren uit 1954.

toneeltoren

Van de gevels van de ingebouwde toneeltoren uit 1954 is alleen het bovenste deel in het zicht. In het metselwerk is onder de dakrand een rondlopend fries aangebracht, bestaande uit verdiepte velden die aan de boven- en onderzijde zijn afgesloten met rollagen. Op de hoeken zijn binnen een gemetseld kader kleine vierkante vensters aangebracht. Onder het fries loopt een gemetselde lijst. De linker zijgevel en achtergevel zijn ter hoogte van de verdieping ingedeeld met drie houten vensters, waarvan het bovenste deel is uitgevoerd met een roedeverdeling en gekleurd glas-in-lood. Het onderste deel is gemoderniseerd.



Afbeelding 1 van 14

Middenrisaliet voorgevel met hoofdentree.



Afbeelding 2 van 14

Detail van de hoofdentree.



Afbeelding 3 van 14

Keldertrap in de hoek van de voorgevel en het middenrisaliet. De deur links dateert nog uit de bouwtijd.



Afbeelding 4 van 14

Binnenzijde linker zijvleugel.



Afbeelding 5 van 14

Binnenzijde rechter zijvleugel.



Afbeelding 6 van 14

Vorgevel en zijgevel linker zijvleugel.



Afbeelding 7 van 14

Achtergevel linker zijvleugel.



Afbeelding 8 van 14

Onderzijde van de achtergevel van de uitbouw.



Afbeelding 9 van 14

Bovenzijde van de achtergevel van de uitbouw.



Afbeelding 10 van 14

Binnenzijde van de rechter zijvleugel aan de achterzijde.



Afbeelding 11 van 14

Achtergevel van de rechter zijvleugel.



Afbeelding 12 van 14

Zijgevel van de rechter zijvleugel.



Afbeelding 13 van 14

Detail van het bovenste deel van de toneeltoren.



Afbeelding 14 van 14

Vensters in de linker zijgevel van de toneeltoren.

dakkapellen

De daken van het H-vormige schoolgebouw zijn op regelmatige afstand voorzien van rechthoekige dakkapellen met houten kozijnen en naar binnen kleppende houten tweeruits ramen. De oorspronkelijke ramen hebben een profilering. Een aantal dakkapellen zijn gemoderniseerd met houten ramen zonder profiel.

De zolder boven het middenrisaliet is voorzien van een kleine halfcirkelvormige dakkapel met stervormig raam in een houten kozijn.

Op het dak boven het middenrisaliet staat aan de achterzijde een brede dakkapel met gekoppelde houten ramen in een houten kozijn. Het hierop aansluitende dak tussen de middenvleugel en de uitbouw is aan de achterzijde (overloop van de zolder) voorzien van twee brede dakkapellen. De dakkapel linksachter bevat drie houten ramen met roedeverdeling in houten kozijnen. De dakkapel rechtsachter is voorzien van twee vensters met houten ramen in houten kozijnen.

In de buitenste dakvlakken van beide zijvleugels zijn aan de voorzijde moderne dakramen geplaatst.



Afbeelding 1 van 5

Dakkapel achter op het hoge dak van het middenrisaliet.



Afbeelding 2 van 5

Dakkapel met raam uit de bouwtijd in het hoofddak.



Afbeelding 3 van 5

Dakkapel met modern raam in het hoofddak.



Afbeelding 4 van 5

Dakkapel links op de overloop van de zolder.



Afbeelding 5 van 5

Dakkapel rechts op de overloop van de zolder.

Indeling

De indeling op zowel de begane grond als de verdieping van het Christelijk Lyceum wordt in hoofdzaak gevormd door een H-vormige gangstructuur die de klaslokalen langs de buitenzijde van de gevels ontsluit. Centraal in het gebouw sluit de gangstructuur aan op een kruisvormige hal waarin aan de voorzijde het trappenhuis is ondergebracht. De hoofdentree op de begane grond leidt naar een vestibule, die tussen de twee trapvleugels van de bordestrap door in verbinding staat met de hal.

Aan de achterzijde van de hal leiden doorgangen naar de in de uitbouw gelegen 'Grand Café' (begane grond) en aula/studieruimte (verdieping). Aan weerszijden van de doorgangen bevinden zich een lift en toiletgroepen. Op de verdieping is hier tevens de toegang tot de zoldertrap. De aula op de verdieping van de uitbouw staat in open verbinding met het toneelpodium van de toneeltoren. Aan de zijkant van het toneel leidt een trap naar een onder het podium gelegen tussenverdieping.

De gangen in de middenvleugel staan op de begane grond en verdieping via doorbraken in de (oorspronkelijke) achtergevel in verbinding met de latere aanbouwen en nieuwbouw aan de achterzijde. Op zolder van het H-vormige schoolgebouw is de overloop met houten wanden gescheiden van het dramalokaal met naastgelegen kleedlokaal aan de voorzijde. Verder zijn de zolders niet ingedeeld. Zie voor een gedetailleerd overzicht van de indeling de opmetingen van Van Hoogevest Architecten.

Interieur

De vloeren in de hal en gangen zijn afgewerkt met linoleum, in de klaslokalen ligt overwegend vloerbedekking.

De wanden van de vestibule en gangen zijn voorzien van een lambrisering die bestaat uit geglaazuurde oranjebruine en groene tegels onder een houten profiellijst en boven een stenen plint. In de gangen loopt de lambrisering op zowel op de begane grond als op de verdieping door in vier fonteinbekkens met terrazzo wasbakken. Boven de grote fonteinbekkens aan de uiteinden van de middengangen bevinden zich kunstwerken met verbeelding van de vier jaargetijden. In de hal op de begane grond en verdieping, in het trappenhuis en in de aula/studieruimte in de uitbouw is op de wanden een lambrisering van houten panelen aangebracht. Boven het toneel in de toneeltoren bevindt zich een driehoekig kunstwerk met het christelijk thema van de Goede Herder. De wanden in de klaslokalen zijn voor zover bekeken afgewerkt met betonemaille onder een rondlopende houten lijst. Daarnaast zijn in één van de lokalen (het muzieklokaal achterin de rechter zijvleugel) nog houten kasten aangetroffen.

De verdiegings- en zoldervloer is ter plaatse van de centrale hallen en in het trappenhuis uitgevoerd in gewapend beton en vormgegeven als cassetteplafond. In de gangen en klaslokalen zijn systeemplafonds aangebracht.

De trap naar de verdieping is uitgevoerd als betonnen bordestrap met twee traparmen naar het tussenbordes, vanwaar één steektrap naar de verdieping leidt. De zoldertrap bestaat uit een eenvoudige houten bordestrap met geprofileerde trappalen, houten balustrade en traphek. De trap naar de tussenverdieping van de toneeltoren is een betonnen steektrap met stalen balustrade en leuning. In de kelder onder de middenvleugel en op de overloop van de zolder van de middenvleugel zijn nog enkele houten paneeldeuren uit de bouwtijd aanwezig. De overige deuren zijn modern of gemoderniseerd, maar wel grotendeels met behoud van de oorspronkelijke houten deurkozijnen.

De vloerconstructies zijn behoudens de als cassetteplafonds uitgevoerde betonvloeren niet in het zicht. De schilddaken van de school uit 1920-'22 worden in de vleugels gedragen door naalddhouten gordingenkappen die ondersteund worden door spanten met kreupele stijlen (verbeterd Hollands spant). De naalddhouten gordingenkap van de uitbouw uit 1920-'22 is in het zicht in de aula/studieruimte op de verdieping en wordt ondersteund spantbenen en forse hangwerken. Tussen de spantbenen zijn trekstangen aangebracht. De trekbalen zijn aan weerszijden verbonden met de spanten, korbelen en kreupele stijltjes die op halfzuilen rusten.



Afbeelding 1 van 23

Vestibule/entreeportaal, met links de deuren naar de hal.



Afbeelding 2 van 23

Centrale hal op de begane grond in de richting van het trappenhuis aan de voorzijde.



Afbeelding 3 van 23

De hal op de begane grond in de richting van de uitbouw.



Afbeelding 4 van 23

Het grand café op de begane grond van de uitbouw.



Afbeelding 5 van 23

Het grand café op de begane grond van de uitbouw loopt door (staat in open verbinding met) de begane grond van de toneeltoren.



Afbeelding 6 van 23

Gang middenvleugel op de begane grond richting de linker zijvleugel.



Afbeelding 7 van 23

Dwarsgang linker zijvleugel op de begane grond aan de voorzijde, met zicht op de zeshoekige vensters met stalen ramen.



Afbeelding 8 van 23

Gang middenvleugel op de begane grond richting de rechter zijvleugel.



Afbeelding 9 van 23

Dwarsgang rechter zijvleugel op de begane grond richting de voorzijde.



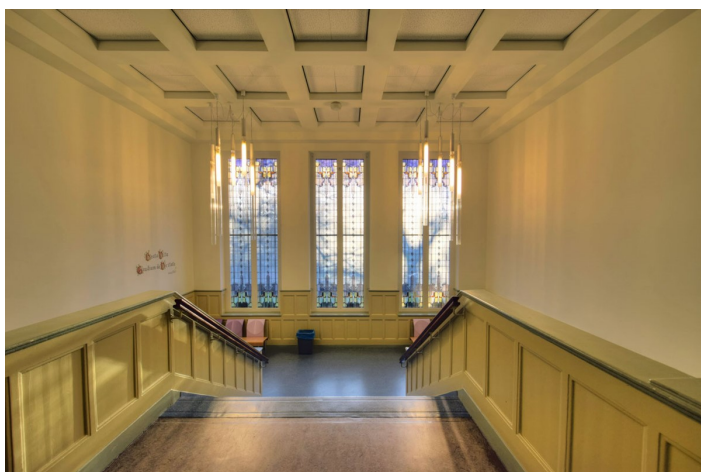
Afbeelding 10 van 23

Voorbeeld van een klaslokaal, in dit geval het muzieklokaal achterin in de rechter zijvleugel. Dit lokaal is nog voorzien van kasten uit de bouwtijd.



Afbeelding 11 van 23

Trappenhuis ter hoogte van het tussenbordes.



Afbeelding 12 van 23

Trappenhuis met glas-in-loodramen in de voorgevel.



Afbeelding 13 van 23

Centrale hal op de verdieping, met doorgang naar de aula/studieruimte en achter de linker deur de zoldertrap.



Afbeelding 14 van 23

Aula/studieruimte op de verdieping van de uitbouw in de richting van het podium van de toneeltoren.



Afbeelding 15 van 23

Podium van de toneeltoren.



Afbeelding 16 van 23

Trap in de toneeltoren ter plaatse van de tussenverdieping.



Afbeelding 17 van 23

Gang middenvleugel op de verdieping richting de linker zijvleugel.



Afbeelding 18 van 23

Dwarsgang linker zijvleugel richting de achterzijde.



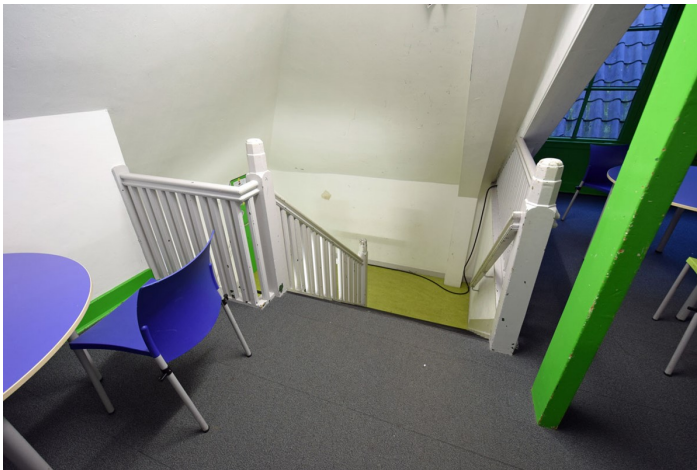
Afbeelding 19 van 23

Gang middenvleugel (rechts) op de verdieping richting de hal.



Afbeelding 20 van 23

Kapconstructie op de zolder aan de voorzijde van de rechter zijvleugel.



Afbeelding 21 van 23

Zoldertrap vanaf de overloop van de zolder.



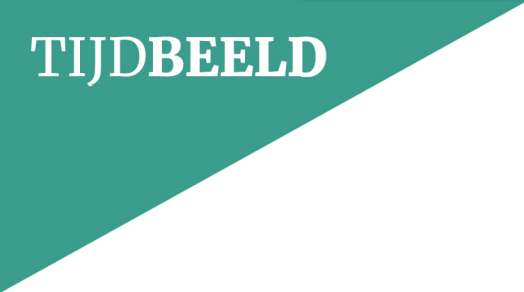
Afbeelding 22 van 23

Overzicht van de overloop (rechts) op de zolder.



Afbeelding 23 van 23

Overzicht van de hoofdkap van de middenvleugel richting het dramalokaal op zolder.



Waardering

Samenvatting van de bouwgeschiedenis

Na de verplaatsing in 1918 van het christelijk gymnasium van Zetten naar Zeist, vond aan de Lindenlaan in 1920-1922 nieuwbouw plaats van het Christelijk Lyceum Zeist. Voor de bouw van de school had de 'Vereniging voor Christelijk Hooger en Middelbaar Onderwijs' grond aangekocht in Villapark Schaerweijde. De nieuwbouw bestond uit een H-vormige gangschool met een aangebouwde gymnastiekzaal met bovengelegen aula. De aan de voorzijde van de middenvleugel en buitenzijde van de zijvleugels gelegen klaslokalen werden ontsloten door een gangstructuur langs de achtergevel en langs de binnenzijde van de zijvleugels. Het hart van het Christelijk Lyceum werd op de begane grond en verdieping gevormd door een kruisvormige hal met representatieve bordestrap.

In 1954 verhoogde men het achterste deel van beide zijvleugels. Op de verdieping ontstond hierdoor ruimte voor vier extra lokalen die nodig waren vanwege de toename van het aantal leerlingen. In hetzelfde jaar werd tegen de bestaande gymnastiekzaal en aula een 'toneeltoren' gebouwd en in 1962 volgde een uitbreiding in de vorm van twee aanbouwen tegen de achtergevel van de middenvleugel.

Na de verkoop van het internaatsgebouw aan de Krakelingweg (1981) en het tweede schoolgebouw uit 1941 aan de Socrateslaan (1983) breidde het Christelijk Lyceum in de jaren '1984-'85 uit met nieuwbouw aan de achterzijde (linksachter en rechtsachter) van het bestaande lyceumgebouw. Hierdoor werden voormalige buitengevels ingebouwd en verdween de achtergevel vrijwel geheel uit het zicht. Na een tweetal fusies in 1994 en 1996 volgde in 1998-'99 de meest recente uitbreiding aan de achterzijde (rechtsachter). De oorspronkelijke gymnastiekzaal verloor vanwege de uitbreiding van een vrijstaande gymzaal op het terrein haar functie en werd in gebruik genomen als kantine. De aula op de verdieping kreeg een bestemming als studiezaal.

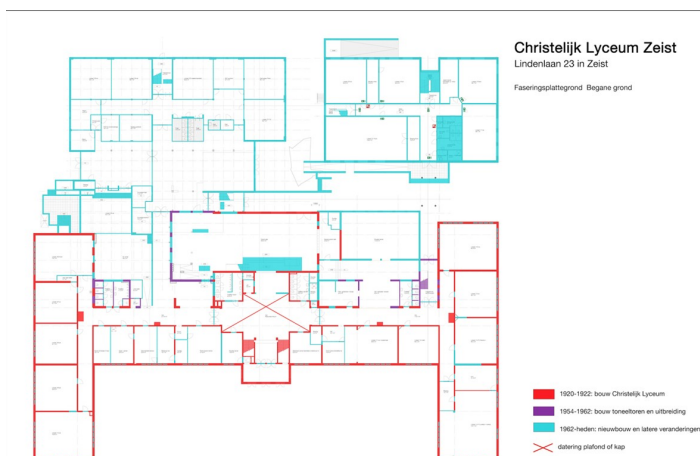
De afgebeelde faseringsplattegronden zijn tevens in hogere resolutie te [downloaden](#).

Karakteristiek van het Christelijk Lyceum

De hoofdstructuur van het Christelijk Lyceum uit 1920-'22 wordt bepaald door de ordening van de bouwvolumes, het vrij gaaf bewaard gebleven exterieur en de relatief gaaf bewaard gebleven indeling. De hoofdstructuur wordt in het interieur gevormd door een centrale hal met aansluitend de H-vormige gangstructuur. Dit gegeven wordt versterkt door de bewaard gebleven interieurafwerking in de vorm van lambriseringen, plafonds en deurkozijnen. De uitbouw uit 1920-'22 (voormalig gymnastieklokaal en bovengelegen aula) presenteert zich nog altijd als historisch en zelfstandig bouwvolume dat in directe verbinding staat met de centrale hal.

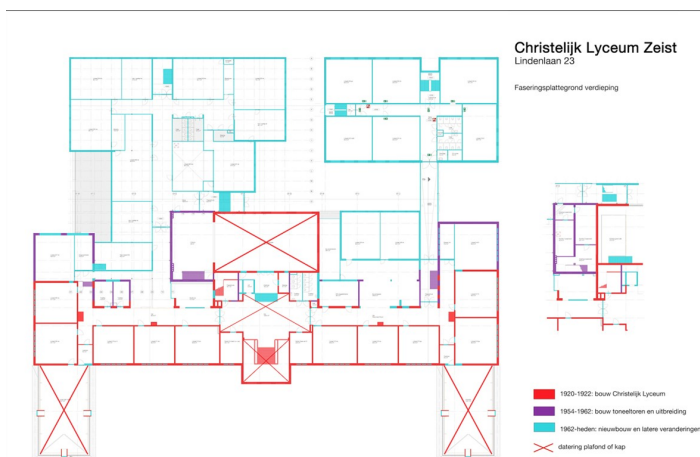
De verhoging van het achterste deel van de zijvleugels uit 1954 voegt zich binnen de hoofdstructuur uit 1920-'22. De toneeltoren uit 1954 is door de nieuwbouw uit 1985 volledig ingebouwd en is daardoor zowel in exterieur als interieur moeizaam als zelfstandig bouwvolume herkenbaar. De oorspronkelijke functie is in het interieur op de verdieping en tussenverdieping nog beleefbaar.

De uitbreidingen uit 1985 (en 1998-'99) hebben bijna volledig het zicht op de historische achtergevel van het lyceumgebouw ontnomen. De hoofdstructuur is zowel in het exterieur als interieur aan de achterzijde 'verwaterd' vanwege forse doorbraken in de achtergevel van de middengang en doordat oorspronkelijke buitengevels vrijwel geheel zijn ingebouwd en gepleisterd.



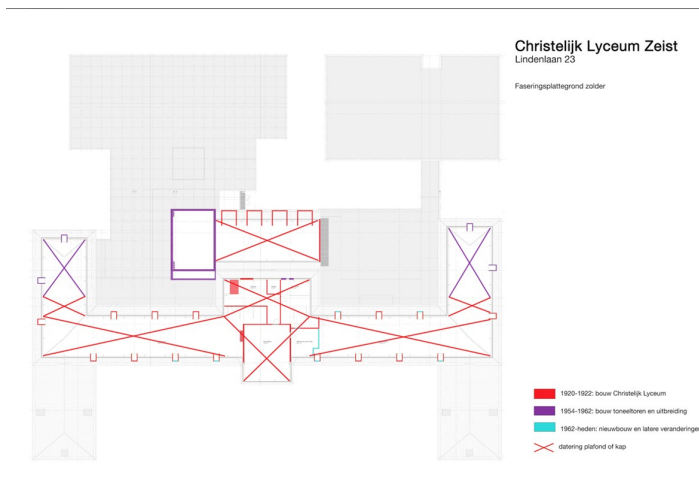
Afbeelding 1 van 3

Faseringsplattegrond van het Christelijk Lyceum Zeist, begane grond.



Afbeelding 2 van 3

Faseringsplattegrond van het Christelijk Lyceum Zeist, verdieping.



Afbeelding 3 van 3

Faseringsplattegrond van het Christelijk Lyceum Zeist, zolder.

Waardering

De cultuurhistorische waardering van het Christelijk Lyceum Zeist is volgens de *Richtlijnen bouwhistorisch onderzoek* onderverdeeld in een aantal deelwaarderingen: algemene historische waarden en waarden vanuit de gebruikshistorie; ensemblewaarden en stedenbouwkundige waarden; architectuurhistorische waarden; bouwhistorische waarden. Daarnaast zijn zowel de fasering als de waardering visueel gepresenteerd op ingekleurde plattegronden. De afgebeelde waarderingsplattegronden zijn tevens in hogere resolutie te [downloaden](#).

algemene historische waarden en waarden vanuit de gebruikshistorie

- Het gebouw is van belang als herkenbaar en gaaf bewaard voorbeeld van een christelijk lyceum uit het eerste kwart van de twintigste eeuw, waarin oorspronkelijk HBS en gymnasium werden gecombineerd. Het Christelijk Lyceum verzorgde aanvankelijk onderwijs aan de sociale elite uit Zeist en ver daarbuiten en kreeg landelijke bekendheid, mede vanwege het bijbehorende internaat.
- Het historische en continue gebruik van het pand als school is zeer herkenbaar vanwege de uiterlijke verschijningsvorm en de traditionele onderverdeling van klaslokalen aan de voorzijde en buitenzijde, ontsloten door een H-vormige gangstructuur. Bijzonder is ook de toneeltoren uit 1954 die tot op heden zorgt voor een zeer ruime toneelvoorziening met podium en tussenverdieping.
- Het schoolgebouw vormt een tastbare herinnering aan de ontwikkeling van christelijk hoger en middelbaar onderwijs in Zeist. Bijzonder binnen dit kader is de historische relatie tussen het Christelijk Lyceum aan de Lindenlaan, het internaatsgebouw aan de Krakelingweg en het tweede schoolgebouw aan de Socrateslaan.
- In meer algemene zin herinnert de bouw van het Christelijk Lyceum in 1920-'22 tevens aan het einde van de Schoolstrijd, waarbij de financiële gelijkstelling van openbaar en bijzonder onderwijs meer mogelijkheden bood voor de bouw van christelijke scholen.

ensemblewaarden en stedenbouwkundige waarden

- Het schoolgebouw is het historisch ijkpunt, de katalysator en naamgever van het Lyceumkwartier. De school voegt zich dan ook in de historisch-stedenbouwkundige structuur van de wijk.
- Het Christelijk Lyceum uit 1920-'22 heeft een historisch-stedenbouwkundig relatie met het voormalige internaatsgebouw aan de Krakelingweg uit 1920-'22 en het tweede schoolgebouw uit 1941 aan de Socrateslaan.
- Het schoolgebouw is van beeldbepalende betekenis vanwege het volume, de uiterlijke verschijningsvorm en de situering, terugliggend ten opzichte van de Lindenlaan op een zeer ruim schoolterrein. De nieuwbouw van eind twintigste eeuw heeft aan de achterzijde onvermijdelijk tot een aantasting van de historische beeld geleid.
- Het gebouw is verder van belang vanwege de inrichting van de buitenruimte, met aan de voorzijde een halfcirkelvormige padenstructuur, groenstroken met bomen, borders langs de gevels en een lage heg ter afscheiding van de openbare weg. De oorspronkelijke inrichting met een 'groene entree' aan de voorzijde, fietsenstallingen aan de linkerzijde en een groot sportveld aan de achterzijde bleef op hoofdlijnen gaaf bewaard.

architectuurhistorische waarden

- Het Christelijk Lyceum is van belang als gaaf bewaard voorbeeld van een gangschool op H-vormige grondslag met aangebouwde gymnastiekzaal en bovengelegen aula uit het eerste kwart van de

twintigste eeuw.

- Het Christelijk Lyceum vormt een belangrijk onderdeel van het oeuvre van het bekende architectenbureau van Jan en Theo Stuivinga.
- Het gebouw is van belang vanwege de vrij gaaf bewaarde oorspronkelijke architectuur uit 1920-'22, met in Vlaams verband gemetselde buitengevels - voorzien van grotendeels de oorspronkelijke gevelindeling - en met gesmoorde dakpannen gedekte daken en klokkentoren met uurwerk en klok. De nieuwbouw van 1985 heeft aan de achterzijde geresulteerd in een zekere aantasting van het oorspronkelijke ontwerp. De achtergevels zijn grotendeels ingebouwd, gepleisterd en oorspronkelijke deur- en vensteropeningen zijn dichtgezet of vernieuwd.
- De oorspronkelijke hoofdstructuur, indeling en routing van de school uit 1920-'22 bleef relatief gaaf bewaard, met klaslokalen aan de voorzijde en buitenzijde van de zijvleugels die ontsloten worden door een H-vormige gangstructuur. Ter plaatse van de centrale hal met trappenhuis kruist de gangstructuur de route van de hoofdentree/vestibule naar de uitbouw. De hoofdstructuur is in 1985 op de begane grond en verdieping aan de achterzijde deels 'verwaterd' vanwege forse doorbraken in de achtergevel van de middengang op de begane grond en verdieping. De voormalige gesloten gangen lopen hier over in de nieuwbouw.
- De hoge waarde van de oorspronkelijke hoofdstructuur uit 1920-'22 op de begane grond en verdieping wordt verder versterkt door de bewaard gebleven interieurafwerking uit de bouwtijd in de vorm van lambriseringen, cassetteplafonds, deurkozijnen, enkele paneeldeuren, fonteinbekkens, fresco's en glas-in-loodramen. Op zolder bleef de oorspronkelijke indeling met zoldertrap, houten wanden en paneeldeuren grotendeels intact.
- De verhoging van het achterste deel van de zijvleugels uit 1954 voegt zich binnen de hoofdstructuur en het gevelbeeld uit 1920-'22 en vertegenwoordigt een positieve monumentwaarde.
- De toneeltoren uit 1954 is door de nieuwbouw uit 1985 weliswaar vrijwel volledig ingebouwd, maar is met name vanwege de herkenbaarheid van de oorspronkelijke (en huidige) functie van hoge waarde. Van belang hierbij is het torenvormige volume, de indeling met toneelpodium op de verdieping en het kunstwerk boven het toneel. De indeling van de tussenverdieping vertegenwoordigt een positieve waarde.
- De uitbreidingen uit 1962 aan de achterzijde zijn vrijwel onherkenbaar vanwege hun opname in de nieuwbouw van 1985. Uit deze periode bleef alleen het entreeportaal rechtsachter tegen de middengang vrij gaaf bewaard. Het portaal met pui, trap en ramen vertegenwoordigt een positieve waarde vanwege de afleesbaarheid van de bouwgeschiedenis.

bouwhistorische waarden

- De bouwhistorische waarden van het Christelijk Lyceum zijn hoofdzakelijk gelegen in de gaaf bewaard gebleven constructieve opzet uit 1920-'22, met gevels, trappen, houten balklagen, betonvloeren (deels uitgevoerd als cassetteplafonds) en kapconstructies uit de bouwtijd. De kapconstructie met hangwerken in de aula verdient hierbij speciale vermelding.

vensters en dakkapellen

Hieronder wordt specifiek ingegaan op de bouwhistorische waarde van de aanwezige vensters en dakkapellen.

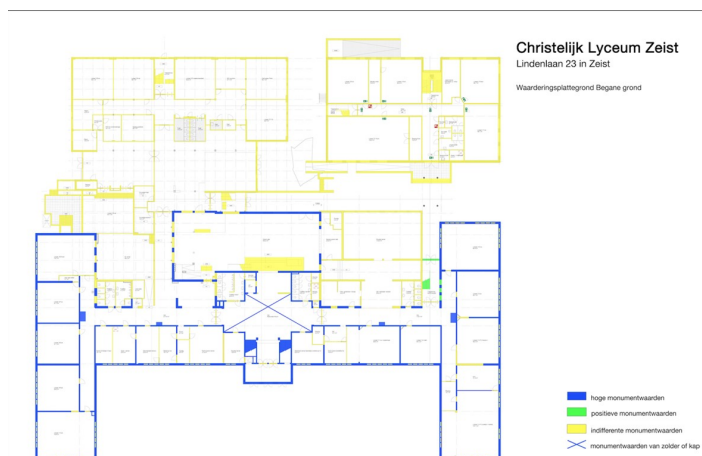
- De vensters met (stalen, houten en glas-in-lood) ramen, kozijnen en lekdorpels uit 1920-'22

vertegenwoordigen een hoge monumentwaarde.

- Van de grote gekoppelde vensters uit 1920-'22 ter plaatse van de klaslokalen en vertrekken zijn de kozijnen en lekdorpels van hoge waarde in het kader van de oorspronkelijke gevelindeling. De aluminium ramen volgen de roedeverdeling uit de bouwtijd, maar hebben vanwege hun grovere detaillering voor een versobering van de architectuur gezorgd. De ramen hebben een indifferente waarde.
- Het oorspronkelijke deel van de ingekorte vensters met glas-in-loodramen op de verdieping van de toneeltoren uit 1954 vertegenwoordigt een hoge monumentwaarde.
- De dakkapellen met kozijnen en ramen uit de bouwtijd op het hoofddak, op het hoge dak boven het middenrisaliet en links op de overloop van de zolder zijn van hoge waarde.
- Van de dakkapel rechts op de overloop van de zolder zijn de ramen zeer waarschijnlijk later aangepast, deze vertegenwoordigt een positieve waarde.
- De dakkapellen van het in 1954 verhoogde deel van de zijvleugels hebben een positieve monumentwaarde.
- Van een aantal kleine dakkapellen op het hoofddak zijn de ramen omstreeks 1985 vernieuwd. Hierbij is met name de hoofdvorm van de dakkapel van belang, de waarde van de ramen zelf is indifferent.

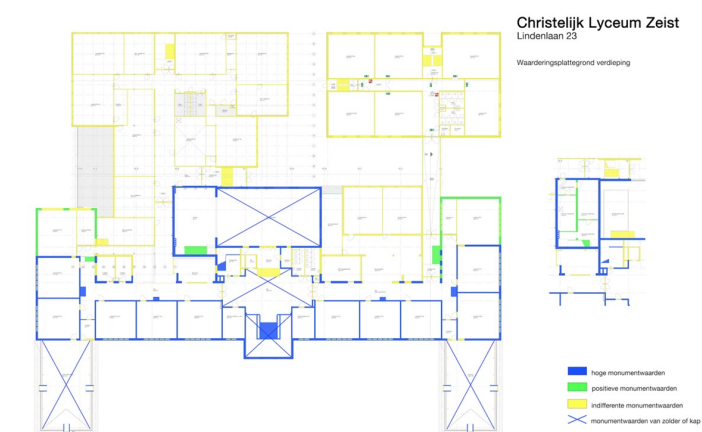
Aanbevelingen

- Het is vanuit cultuurhistorisch perspectief aan te bevelen om bij toekomstige ingrepen de hoofdstructuur uit de bouwtijd en uitbreiding uit 1954 als vertrekpunt te nemen. Met name bij de overgang op de nieuwbouw uit 1985 aan de achterzijde liggen er kansen om deze hoofdstructuur te versterken of te herstellen.
- Bij de verduurzaming van de vensters verdient het de aanbeveling om bij de gekoppelde vensters met aluminium ramen te kiezen voor ramen met een slanker profiel, geïnspireerd op de oorspronkelijke detaillering.
- Bij eventueel vrij leggen en/of ontleisteren van voormalige buitengevels aan de achterzijde komen waarschijnlijk diverse bouwsporen van voormalige deuren en vensters in het zicht. Het gaat hierbij naar verwachting om sporen van vensters in de linker zijgevel van de toneeltoren (begane grond), een voormalige deur in de achtergevel van de toneeltoren (begane grond) en om liggende vensters ter plaatse van de tussenverdieping van de toneeltoren. Daarnaast zijn aan de achterzijde sporen van voormalige vensters te verwachten aan de binnenzijde van de zijvleugels. In het grand café is reeds een dichtgezette toegang in de achtergevel van de uitbouw in het zicht. Het is aan te bevelen om nieuw aangetroffen bouwsporen te documenteren.



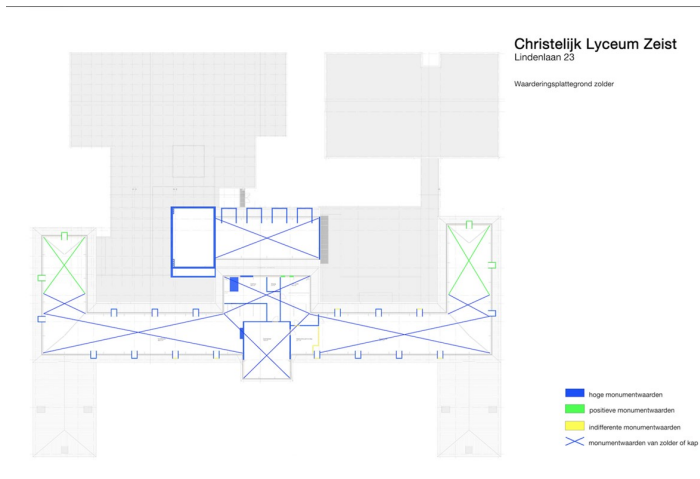
Afbeelding 1 van 3

Waarderingsplattegrond van het Christelijk Lyceum Zeist, begane grond.



Afbeelding 2 van 3

Waarderingsplattegrond van het Christelijk Lyceum Zeist, verdieping.



Afbeelding 3 van 3

Waarderingsplattegrond van het Christelijk Lyceum Zeist, zolder.

Downloads

Bijlagen

Klik hieronder op de titel van een PDF of afbeelding om deze te bekijken/downloaden.

- [Faseringsplattegronden](#)
- [Waarderingsplattegronden](#)
- [Uitbreiding beschrijving 2007 \(niet vastgesteld\)](#)
- [Bronnen en literatuur](#)

Colofon

Christelijk Lyceum in Zeist

Bouwhistorische verkenning met waardestelling
Projectnummer: 0144

©Belfort Cultuurhistorie en Monumenten, 27

november 2020 <http://www.tijdbeeld.com/project/christelijk-lyceum?token=9YFLHJKB>

Onderzoek

Belfort Bureau voor Cultuurhistorie en Monumenten
Stevinlaan 28, 7002 HD Doetinchem
www.belfortcultuurhistorie.nl
+31(0)616311843

i.s.m. ARCX, Doesburg

Opdrachtgever

CVO groep Zeist

Veldwerk

Jacco Vromen en Peter Boer

Rapportage

Jacco Vromen

Belfort aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.



